

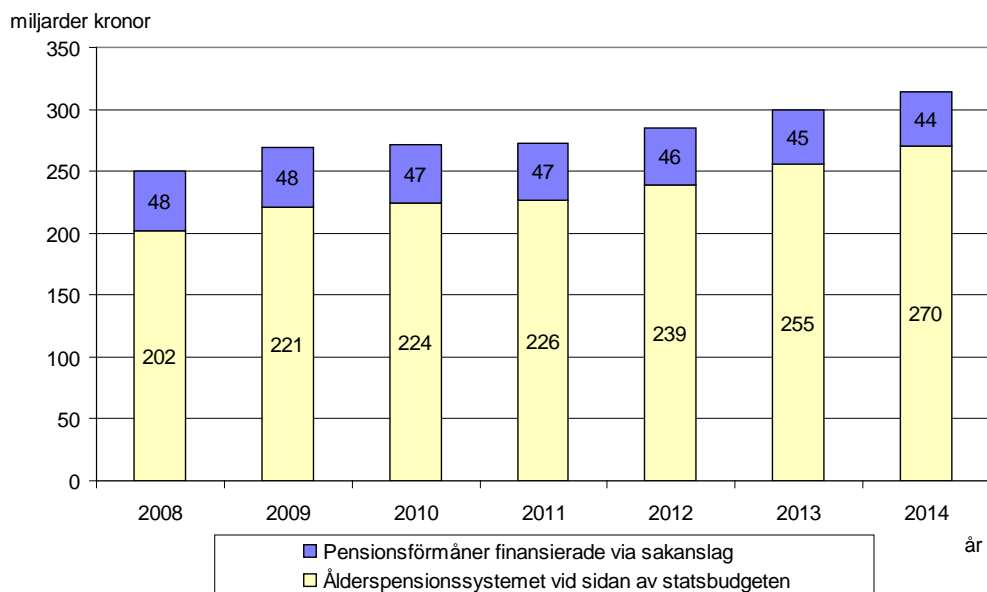
**Anslagsbelastning och prognos för anslag inom
Pensionsmyndighetens ansvarsområde
budgetåren 2010–2014**

Innehåll

Sammanfattning och inledning	3
Den ekonomiska utvecklingen	7
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	
1:1 Garantipension till ålderspension	16
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	18
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	20
1:4 Äldreförsörjningsstöd	22
2:1 Pensionsmyndigheten	24
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	
1:5 Barnpension och efterlevandestöd till barn.....	28
1:7 Pensionsrätt för barnår.....	30
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	32
Medelpensioneringsålder och utträdesålder	39
Bilaga 1	Sammanfattande tabell över anslagsuppföljningen
Bilaga 2	Utgifter inom Pensionsmyndighetens ansvarsområde
Bilaga 3	Månadsfördelade prognoser för 2010
Bilaga 4	Balanstalets komponenter

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten har i uppdrag att redovisa utgiftsprognoser för förmåner inom dess ansvarsområde. I diagrammet nedan redovisas utgiftsutvecklingen från 2008-2014.

De totala utgifterna förväntas öka under prognosperioden, från 251 miljarder kronor år 2008 till 314 miljarder kronor år 2014.

De viktigaste prognosförändringarna

Prognoserna för *ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten* har sänkts för alla prognosår. Det beror bland annat på att balansindex har sänkts för de flesta åren. Ett annat skäl är att prognosen för antalet ålderspensionärer har sänkts. Orsaken är att färre personer tenderar att påbörja sitt pensionsuttag tidigare än 65 år.

Justeringen av prognoserna har inte förändrat den långsiktiga trenden av ökande utgifter för pensionssystemet. Utgifterna bedöms öka från 221 miljarder kronor år 2009 till 270 miljarder kronor år 2014. Utgiftsökningen beror på ett ökat antal ålderspensionärer, att en allt större andel av pensionärerna har inkomstgrundad ålderspension och att medelpensionen ökar eftersom nytillkommande pensioner i genomsnitt är högre än pensionerna i beståndet.

Minskningen av utgiftsprognosen för de inkomstgrundade ålderspensionerna bidrar till en höjning av utgiftsprognoserna för garantipension och bostadstillägg till pensionärer (BTP). Dessa prognoser har också höjts av andra skäl.

Prognosen för äldreförsörjningsstöd har sänkts. Det beror främst på att medelbeloppet tenderar att bli lägre jämfört med beräkningen till budgetunderlaget.

Förändringarna i de övergripande antaganden som beräkningarna grundas på påverkar prognoserna på flera sätt. De mer väsentliga förändringar som skett jämfört med beräkningarna till budgetunderlaget beskrivs nedan.

2010-05-05

- *Prisbasbeloppet* har höjts för alla prognosår vilket har höjt prognoserna för till exempel garantipension.
- *Inkomstindex* har sänkts för alla prognosår. Detta har påverkat utgiftsprognoserna för inkomstgrundade efterlevandepensioner samt prognoserna för balanstalet.
- Prognosen för *balansindex* har sänkts för 2011, 2012 och 2014 men höjts något för 2013. Detta har bland annat påverkat utgiftsprognosen för de inkomstgrundade ålderspensionerna. Därmed har också utgiftsprognosen för garantipension och BTP påverkats men i motsatt riktning.
- *Boendekostnadsindex* för hyres- och bostadsrätt har höjts för 2010 och 2011 vilket har höjt utgiftsprognosen för BTP.

Beträffande *förvaltningskostnaderna* så har inga nya bedömningarna avseende förvaltningens omfattning och inriktning gjorts sedan föregående prognostillfälle. Detta innebär att inga avvikelser eller nya ställningstaganden gjorts till de uppgifter som redovisades i budgetunderlaget. Förvaltningskostnaderna förväntas därmed ligga på de nivåer som tidigare angetts med uppräknig för nya makroekonomiska antaganden vilket innebär att pris- och löneförändringarna har räknats upp.

2010-05-05

Inledning

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2010 ska Pensionsmyndigheten senast den 6 maj 2010 redovisa utgiftsprognoser för 2010 – 2014 för samtliga anslag och anslagsposter samt för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Utgiftsprognoserna ska redovisas i Hermes. Prognoserna ska lämnas i löpande priser. Prognoserna ska kommenteras både i förhållande till föregående prognostillfälle och i förhållande till statsbudgeten. De antaganden som ligger till grund för prognoserna ska redovisas.

Denna rapport är svar på regeringsuppdraget och redovisas genom inrapportering i Hermes.

Uppdrag

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2010 ska följande redovisas:

- ❑ Belastning på samtliga anslag och anslagsposter redovisat totalt samt fördelat per månad
- ❑ Prognostiserat utfall för 2010 för samtliga anslag och anslagsposter redovisat totalt samt fördelat per månad,
- ❑ prognostiserat utfall för 2010 för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, totalt,
- ❑ genomsnittsålder för uttag av pension
- ❑ förklaring till och analys av utfall i samband med förändringar i prognoser,
- ❑ beskrivningar av eventuella förändringar av prognosmodeller,
- ❑ beräkningar av samtliga anslagsnivåer och anslagsposter samt utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2011–2014,
- ❑ redovisning av prognoser för balanstalet för 2012 – 2014.
- ❑ Redovisningen ska vidare omfatta prognos för ackumulerad skuld till Riksgäldskontoret avseende räntekontokredit enligt 21 § budgetlagen. Av redovisningen ska framgå hur skulden belastar anslag, respektive AP-fonderna och premiepensionssystemet. Användningen av den särskilda krediten enligt 23 § budgetlagen ska också redovisas.

I denna rapport redovisas prognoser för åren 2010–2014 för anslag inom Pensionsmyndighetens ansvarsområde inom utgiftsområdena 11 och 12 samt för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I respektive avsnitt redovisas även en jämförelse med närmast föregående prognos.

En sammanfattande tabell över anslagsuppföljningen inkluderande jämförelse med statsbudgeten redovisas i bilaga 1. Utvecklingen av antal förmånstagare, antal utbetalningar och av olika medelbelopp m.m. redovisas i bilaga 2. Månadsfördelade prognoser för år 2010 redovisas i bilaga 3.

Genomsnittålder för uttag av pension m.m. redovisas i ett eget avsnitt sist i rapporten.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Prognosen för balansåret redovisas i avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. De olika komponenterna i balansåret redovisas i bilaga 4. Redovisningen av ackumulerad skuld till Riksgäldskontoret avseende räntekontokredit redovisas i avsnitt 11.2:1 Pensionsmyndigheten.

Prognosunderlag

Pensionsmyndigheten strävar efter att använda det mest aktuella dataunderlaget med godtagbar kvalitet som finns tillgängligt. Eftersom en viss eftersläpning finns i statistiken innebär det för denna rapport att material för mars i största möjliga utsträckning har använts. Det ekonomiska månadsutfallet till och med minst mars 2010 har beaktats för samtliga anslag.

Vid prognoserna tas hänsyn till föreslagna regeländringar i lagda propositioner med lagförslag. Däremot tas oftast inte hänsyn till av regeringen aviserade regeländringar för vilka lagförslag saknas eftersom detaljerat underlag för beräkningar inte finns.

Till beräkningarna har SCB:s befolkningsprognos från 15 april 2010 använts.

Från Konjunkturinstitutets prognos har hämtats in uppgifter om löneutveckling, inkomstindex och prisbasbelopp med mera. Dessa antaganden har legat till grund för eller fungerat som antaganden vid prognosberäkningarna (se bilaga 2).

Kontaktpersoner

Anslag	Kontaktperson
Den ekonomiska utvecklingen	Hans Olsson
11.1:1 Garantipension till ålderspension	Stefan Granbom
11.1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	Hans Karlsson
11.1:3 Bostadstillägg till pensionärer	Stefan Granbom
11.1:4 Äldreförsörjningsstöd	Stefan Granbom
11.2:1 Pensionsmyndigheten	Johan Söderberg
12.1:5 Barnpensioner och efterlevandestöd till barn	Stefan Granbom
12.1:7 Pensionsrätt för barnår	Nils Holmgren
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	Hans Karlsson
Medelpensioneringsålder och utträdesålder	Hans Olsson och Hans Karlsson

Samtliga kan nås på telefon 0771-771 771

2010-05-05

Den ekonomiska utvecklingen¹

Återhämtningen från lågkonjunkturen som följde i spåren av 2008 års finanskris fortsätter, och tillförsikten om att återhämtningen blir varaktig växer. Konjunkturuppgången sker dock från en låg nivå, efter att BNP under 2009 sjunkit med nästan 5 procent realt. Konjunkturinstitutet bedömde i mars 2010 att det dröjer till år 2014 innan ekonomin når balans – innan det s.k. BNP-gapet sluts – trots förutsättningar om 3,3 procents genomsnittlig real tillväxt under de fem åren 2010-2014. Under fjärde kvartalet 2009 blev BNP visserligen oväntat svag, vilket föranledde Konjunkturinstitutet att sänka tillväxtprognosen för 2010 något, men å andra sidan har sysselsättningen hävdat sig förvånansvärt väl. Antalet sysselsatta steg t.o.m. något i början av 2010. För 2010 räknas med en BNP-tillväxt på 2,4 procent och för 2011 inte mindre än 3,8 procent. Någon mer nämnvärd sysselsättningsuppgång väntas dock inte förrän år 2012.

I sina bedömningar utgår Konjunkturinstitutet från att BNP-tillväxten i OECD-området uppgår till 2,2 procent 2010 och 2,6 procent 2011, dock betydligt lägre för EU-länderna. Det finns naturligtvis risker för prognosfel både uppåt och nedåt. Internationella Valutafonden (IMF) presenterade i april 2010 en något sämre tillväxtprognos. IMF noterar att osäkerheten är betydande, det är i historiskt perspektiv ovanligt stor spridning i prognosmakarnas bedömningar av BNP-utvecklingen i världens största länder.

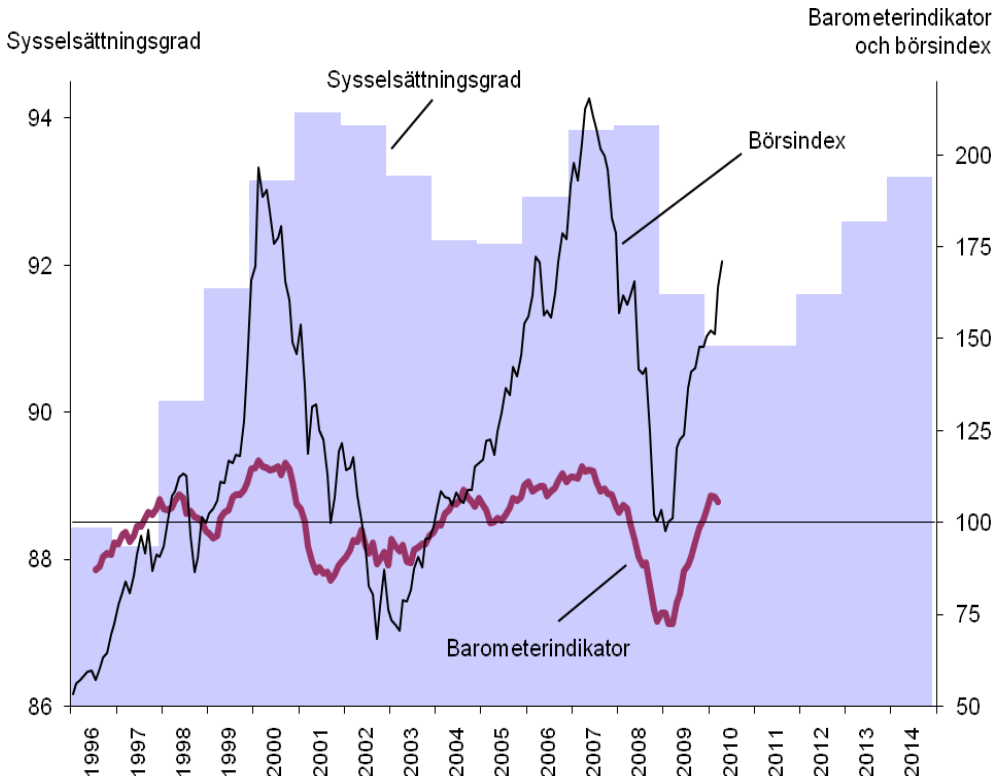
Sedan oron för det internationella finansiella systemets stabilitet stillats återvände världens finansiella placerares intresse för aktiemarknaden snabbt i början av 2009. Aktiekurserna steg under loppet av 2009, och på en del håll – däribland på Stockholmsbörsen – kraftigt. Finanskrisen har emellertid fått betydande och mer långvariga konsekvenser för den reala ekonomin, särskilt vad gäller industriprodukter. Exportberoende länder som Sverige har drabbats särskilt hårt. BNP-fallen under 2009 var i denna kategori av länder större än i de länder som hade (och fortfarande har) de mest påtagliga finansiella obalanserna, främst USA.

Förbättrade konjunkturutsikter signaleras nu av ett antal kvalitativa indikatorer på stämningläget i ekonomin. I Sverige har Konjunkturinstitutets Barometerindikator, som sammanfattar svar på frågor till företag och hushåll om deras syn på det ekonomiska läget, stigit påtagligt sedan ett år tillbaka. Den låg i april 2010 på en nivå som väl översteg 100, vilket indikerar att stämningläget bland företag och hushåll är bättre än normalt. Andra indikatorer har också stigit kraftigt sedan något år tillbaka, t.ex. exportorderingsgången och det så kallade inköpschefsindexet.

Barometerindikatorn är liksom många andra konjunkturindikatorer en s.k. ledande indikator, som ger utslag tidigt i det allmänna konjunkturförloppet. Under den senaste högkonjunkturen kulminerade Barometerindikatorn redan sommaren 2007. Dess variationer sammanfaller tidsmässigt mycket nära med utvecklingen på aktiebörsen. Arbetsmarknaden däremot ligger sent i konjunkturcykeln, ibland flera år efter aktiemarknaden.

¹ Källa till prognoser är Konjunkturinstitutet där inte annat anges.

Konjunkturinstitutets barometerindikator, kursindex på Stockholmsbörsen samt sysselsättningsgraden i den svenska ekonomin

Barometerindikatorn har normalår = 100. Börsindex har december 1998 = 100 och är exkl. utdelningar. Sysselsättningsgraden är antalet sysselsatta i % av arbetskraften, dvs. 100 minus arbetslösheten. Prognoser för sysselsättningsgraden baserade på Konjunkturinstitutets marsrapport 2010. Senaste månadsutfall för Barometerindikatorn och börsindex är april 2010.

Exit-problematiken

Den ekonomiska krispolitiken i USA och Europa har mycket kraftfullt inriktats på att minska skadorna efter de finansiella debaclena under hösten 2008. Centralbankerna har sänkt styrräntorna till nära noll och tillfört stora kvantiteter likvida medel till marknaderna. Finanspolitiken har blivit expansiv och budgetunderskotten har vuxit kraftigt, i USA år 2009 till den långsiktigt ohållbara nivån av drygt 12 procent av BNP. Allt detta är viktiga delförklaringar till att de finansiella marknaderna kunnat stabiliseras relativt snabbt. Det har delvis varit fråga om en konstgjord andning, som inte kan hållas igång så länge till, och det gäller nu att ländernas ekonomier kan börja växa av egen kraft. De åtgärder som vidtagits för att stöda det finansiella systemet måste förr eller senare fasas ut. Den ekonomiska politiken står globalt sett inför dilemmat att den måste motverka alltför stora risktaganden och nya finansiella excesser, och samtidigt skapa förutsättningar för fortsatt realekonomisk återhämtning.

I denna s.k. exit-problematik – att centralbanker och regeringar måste normalisera politiken – ligger en risk för att de prognoser som görs för de kommande åren kan vara väl optimistiska. I sin aprilrapport 2010 ansåg IMF att det fanns stora nedåtriktade risker, med tanke på skuldsituationen och obalanserna i världsekonomin.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Konjunkturinstitutet konstaterar att de åtstramningar som euroområdet länder hittills presenterat inte når upp till de krav som stipuleras i Stabilitets- och tillväxtpakten. Detta beräknas betyda att BNP-tillväxten i området prognostiserats bli 0,4 procent per år högre fram till 2014, jämfört med om konsolideringskraven faktiskt skulle komma att följas.

När det gäller räntenivåerna har de mycket låga räntorna i t.ex. Sverige sedan mitten av 2009 medfört att bostadspriserna stigit kraftigt efter en mycket kortvarig tidigare nedgång. Samtidigt har hushållens skuldsättning mot säkerhet i bostäder ökat starkt. Dessa tendenser har varit en oavsedd effekt av räntepolitiken. Riksbanken deklarerade i april 2010 att man håller fast vid sin tidigare annonserade räntebana, med en successiv höjning av styrräntan från och med början av sommaren eller tidiga hösten. Risker finns här att en del hushåll, som inte tillräckligt beaktat varningarna, då hamnar i svårigheter. Motsvarande problem kan uppkomma i USA där bostadspriserna också stigit på senare tid.

Arbetsmarknaden

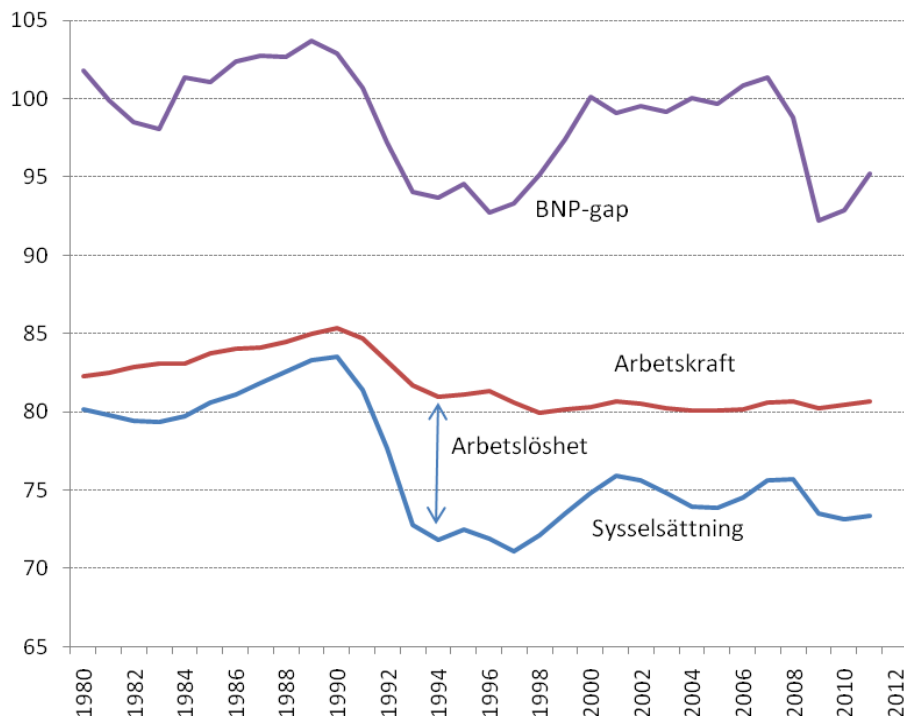
Utvecklingen på arbetsmarknaden skiljer sig i ett par avseenden från historiska erfarenheter av konjunkturedgångar. Antalet sysselsatta har sjunkit betydligt mindre än BNP, naturligtvis med reservation för att lågkonjunkturen ännu inte är helt och fullt genomliden. Detta är i huvudsak ett resultat av att produktiviteten har minskat, dvs. att de sysselsatta producerat mindre.

Om man jämför med 1990-talskrisen finner man att antalet sysselsatta då tvärtom minskade *mer* än vad BNP sjönk. Under dessa krisår minskade produktiviteten inte alls, den tillväxte i ganska normal takt efter dåvarande historiska erfarenheter, och tillväxten ökade rentav under krisens lopp.

En trolig bidragande orsak till skillnaden är att arbetsgivarna under 1990-talskrisen mötte mindre motstånd vid personalminskningar. Arbetslösheten ökade, men därtill kunde många anställda också förtidspensioneras på socialt och ekonomiskt acceptabla villkor. De lämnade då i de flesta fall definitivt arbetskraften. Detta tog sig uttryck i att arbetskraftsdeltagandet (dvs. arbetsutbudet i procent av befolkningen i den normalt förvärvsaktiva åldern) sjönk till en nivå från vilken den sedan inte repade sig.

Att sysselsättningen inte har fallit så mycket under det nuvarande konjunkturbakslaget, och att produktiviteten sålunda tagit en större del av anpassningen till produktionsbortfallet, kan delvis bero på stramare regler och regeltillämpning i arbetslöshets- och sjukförsäkringarna. Jobbskatteavdraget kan därtill ha ökat intresset för att hålla sig kvar på, eller söka sig till, arbetsmarknaden. Någon utslagning från arbetskraften har denna gång inte skett, ens temporärt – återigen med reservation för att lågkonjunkturen inte är passerad ännu. Som ett särskilt uttryck för produktivetsnedgången har utvecklingen av näringslivets vinstmarginaler varit nedåtriktad åren 2007-2009.

Sveriges BNP-gap och utvecklingen på arbetsmarknaden

BNP-gapet är faktisk BNP i procent av potentiell BNP enligt Konjunkturinstitutet. Sysselsättning, arbetskraft och arbetslöshet är mätta i procent av befolkningen 16-64 år. Arbetslösa är skillnaden mellan arbetskraft och sysselsättning.

Man skulle kunna uttrycka det så att arbetsplatserna tagit på sig en viss ”stimulanspolitisk” anpassningsbörda som annars närmast hade fallit på staten. Genom att hushållen på detta sätt bättre kunnat hålla sina inkomster och sin efterfrågan uppe, kan dessutom krisens makroekonomiska effekter ha begränsats. Fenomenet, som kallats ”labour hoarding”, är inte någon historisk nyhet: fram till 1980-talet var det vanligt att konjunkturvariationer ledde till motsvarande variationer i produktiviteten, och att sysselsättningsutvecklingen på så sätt blev relativt stabil.

Konjunkturinstitutet har bl.a. mot den ovan angivna bakgrunden reviderat arbetsmarknadsprognoserna ganska kraftigt i positiv riktning från prognosen i december 2009 till mars 2010. Arbetslösheten beräknas stanna vid 9,1 procent av arbetskraften under båda åren 2010 och 2011 och sedan falla successivt till 6,8 procent år 2014.

Till de angivna arbetslöshetstalen kommer att Konjunkturinstitutet för 2010 räkna med att 8 procent av arbetskraften kommer att finnas i arbetsmarknadspolitiska program, sysselsättningsprogram och utbildningsprogram. En del av dessa personer finns i arbetskraften som arbetslösa, däribland de som lämnar sjukförsäkringen 2010 och berörs av Arbetsförmedlingens nya introduktionsprogram.

Någon ytterligare sysselsättningsnedgång efter 2009 räkna Konjunkturinstitutet inte med. I stället förutses att antalet sysselsatta år 2014 blir drygt 5 procent (eller 220 000 personer) större än 2009.

2010-05-05

Aktieavkastningen

Det svenska pensionssystemet har i flera avseenden en inbyggd följsamhet till den samhällsekonomiska och befolkningsmässiga utvecklingen. Pensionerna och de förvärvsarbetandes pensionsbehållningar skrivs i systemet upp med de förvärvsarbetandes *snitt*inkomster (dessa ligger till grund för systemets inkomstindex); de avgifter som betalas in för att finansiera pensionerna följer i stället *summan* av de förvärvsarbetandes inkomster. Om tillväxten i inkomstsumman understiger tillväxten i snittinkomsten uppstår ett glapp mellan tillväxten i systemets utgifter och dess avgiftsinkomster, vilket kan leda till att den automatiska balanseringen träder i kraft. Därför är den s.k. *summasnittkvoten* – kvoten mellan inkomstsumma och snittinkomst – av vital betydelse för pensionernas långsiktiga utveckling. Förändringen i summasnittkvoten är i själva verket liktydig med förändringen i antalet avgiftsbetalare, dvs. i princip förändringen i antalet sysselsatta i samhället. Dessa förändringstal kan visserligen skilja sig åt, beroende på att även bl.a. arbetslösa i viss mån är avgiftsbetalare, men sysselsättningen är av största betydelse för nivån på de pensioner systemet betalar.

Även vid en ogynnsam utveckling av summasnittkvoten kan en balansering i pensionssystemet undvikas om kapitalet i AP-fonderna är tillräckligt stort. Den samlade negativa avkastningen på mer än 20 procent i AP-fonderna under 2008 ointetgjorde denna möjlighet, varför en balansering i pensionssystemet sker år 2010. Balanseringen begränsas genom ett riksdagsbeslut fattat hösten 2009 om att övergå till att använda tre års medeltal av AP-fondernas marknadsvärden vid balanstalens beräkning, inte som tidigare enbart det senaste årets. Resultatet av regelförändringen blir en större negativ balanseringseffekt 2011 än om reglerna inte hade ändrats.

Över hälften av AP-fondernas kapital består av aktier. Utvecklingen på fondbörserna i Sverige och andra länder har därför betydelse för pensionerna under de kommande åren. Variationerna i aktieavkastning på något eller några års sikt är synnerligen betydande och svårbedömbara. De förutsättningar om framtiden som redovisas nedan är inte att betrakta som prognoser, utan som tekniska antaganden som varit nödvändiga att göra. De flesta officiella prognosinstitut brukar avstå från att göra regelrätta prognoser för aktieavkastningen.

Under 2009 steg kurserna på Stockholmsbörsen med ungefär 45 procent. Uppgången kan i någon mån vara en rekyll på det mycket kraftiga fallet under andra halvåret 2008 och i någon mån också styrd av det nuvarande extremt låga ränteläget. Härtill kommer att förväntningar om en stärkt kronkurs kan ha ökat det utländska intresset för att placera i Sverige, vilket drivit upp de svenska börskurserna. Kronan stärktes under andra halvåret 2009. Kronan anses av många bedömare vara undervärderad. Konjunkturinstitutet räknar med att kronförstärkningen fortsätter.

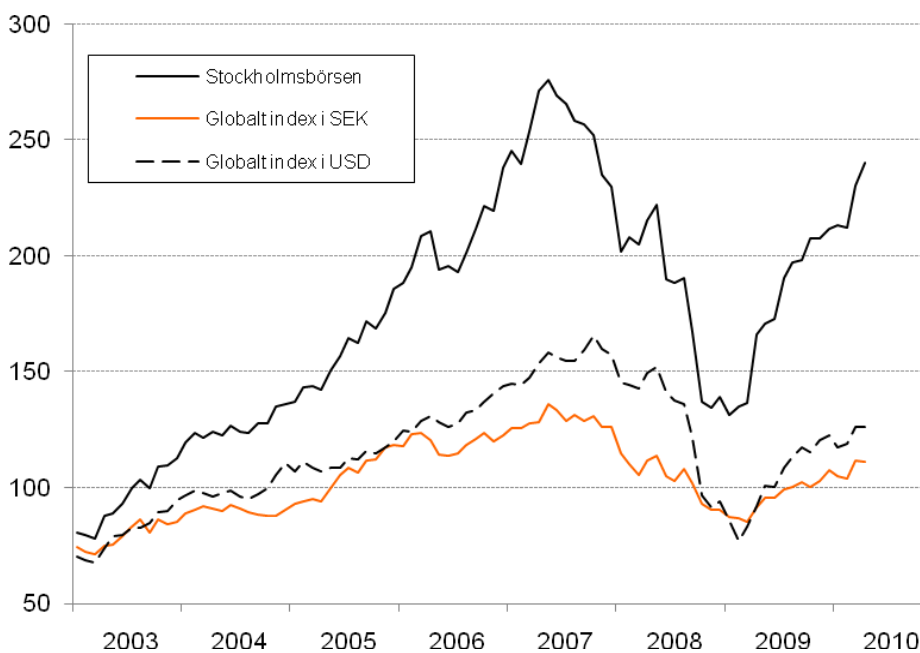
På de internationella stora börserna har uppgångarna varit mer behärskade. I New York steg Dow Jones börsindex under 2009 avsevärt mindre än Stockholmsbörsens index. Storleken på de uppåtgående rekyllerna är i hög grad omvänt proportionella mot nedgångarna 2008. Mindre börser och börser i s.k. tillväxtekonomier är betydligt mer ”volatila” än de stora och traditionstyngda. Till den förra kategorin kan i stort sett Stockholmsbörsen räknas.

AP-fondernas aktieinnehav är till övervägande delar placerat på utländska börser. Dessa innehav fick i genomsnitt en betydligt lägre kursuppgång under 2009 än Stockholmsbörsen. Som tekniskt antagande har för år 2010 valts en kurstillväxt på 10 procent, och för åren 2011 och 2012 en kurstillväxt på 5 procent. Dessa antaganden gäller genomsnittligt för de svenska och utländska börser som AP-fonderna placerar på, vartill kommer några procent i form av utdelningar.

För en känslighetsanalys har två sidoalternativ formulerats, ett med högre avkastning och ett med lägre (se närmare avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, Prognos för balanstalet).

Räntan på statsobligationer (5-åriga) antas i alla alternativen successivt komma att stiga från knappt 2,5 procent 2009 till drygt 4,5 procent 2012.

Avkastningsindex för Stockholmsbörsen och för den globala aktiemarknaden December 1998 = 100

Anm. Avkastning inkl. utdelningar. Senaste månad april 2010.

Priser och löner

Sveriges inflation har som de flesta andra länders minskat kraftigt sedan 2008. En faktor som normalt borde ha verkat mer inflationsdrivande är att arbetskraftskostnaderna steg påtagligt både 2008 och 2009. De centrala avtal som slöts år 2007 styrde lönehöjningarna ännu för 2009 och en bit in i 2010, och de ingångna krisöverenskommelserna om sänkt månadslön i samband med reducerad arbetstid har inte påverkat lönerna per timme och därmed inte heller arbetskraftskostnaderna nedåt. Att inflationen trots dessa faktorer gått tillbaka så pass markant får tillskrivas den försvagning i konsumenternas efterfrågan som krisen har föranlett. Företagen, inte

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

minst industriföretagen, har också parerat kostnadsökningarna med sänkta vinstmarginaler. Vidare sänktes uttaget av de samlade socialavgifterna med 1 procentenhet den 1 januari 2009.

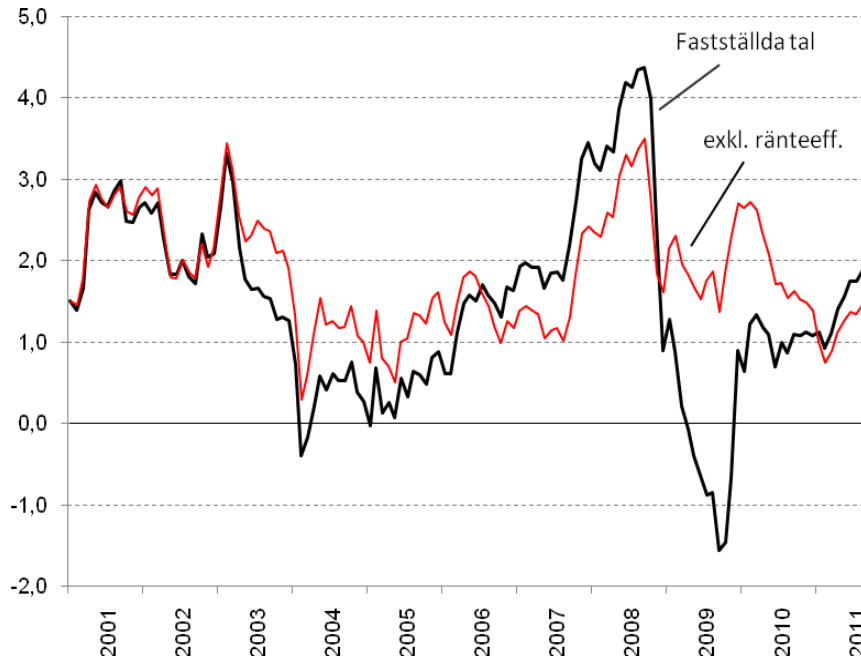
Konsumentprisindex (KPI), räknat från motsvarande månad föregående år, sjönk under större delen av 2009. Denna ansats till deflation bedöms av Konjunkturinstitutet dock bli kortvarig. Den beror helt och hållet på räntesänkningarnas effekter på hushållens utgifter, och dessa effekter måste snart upphöra – räntorna kan inte sjunka mycket ytterligare. Med början under 2010 räknas med högre räntor. Efterhand erhålls då en uppdrivande effekt på KPI. Räknat exklusive räntor fortsätter däremot inflationen att sjunka något. Bakom detta antagande ligger delvis en förutsedd förstärkning av kronan, men också att efterfrågetrycket blir fortsatt lågt och att lönehöjningarna väntas bli lägre än tidigare

Det svaga arbetsmarknadsläget medför alltså att löneökningarna hålls tillbaka betydligt. År 2010 gäller nya centrala avtal på nästan hela arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet räknade i sin marsprognos med att timlönerna i hela ekonomin ökar med 2,4 procent både 2010 och 2011, medan en viss acceleration i löneökningarna kan komma att inledas 2012. Det bör påpekas att dessa tal avser de totala löneökningarna, även de som vanligen uppstår utöver de centrala avtalen (s.k. lokal lönebildning). Konjunkturinstitutet hade vid publiceringstillfället kännedom om de löneledande avtalen för arbetare och tjänstemän inom industrin, men inte de avtal för bl.a. handeln och byggindustrin som senare slutits. De sistnämnda avtalsutfallen ger dock knappast anledning till omvärdering av prognosen. Avtalen för bl.a. kommunsektorn är ännu (26 april) inte färdiga.

Arbetskraftskostnaderna per timme ökar något långsammare än timlönerna under 2010 beroende på vissa sänkningar i avtalsenliga arbetsgivaravgifter. En del av dessa sänkningar avser premierabatter för pensioner, som antas vara tillfälliga och bara avse 2010. Under 2011 ökar därför arbetskraftskostnaderna något mer än timlönerna.

Konsumentprisindex (KPI)

Procentuella förändringar från motsvarande månad föregående år

KPI som årsgenomsnitt beräknas av Konjunkturinstitutet öka med 1,0 procent 2010 och med 1,6 procent 2011. Inflationen tilltar således något, och åren 2012-2014 bedöms den överstiga det långsiktiga målet om 2 procent.

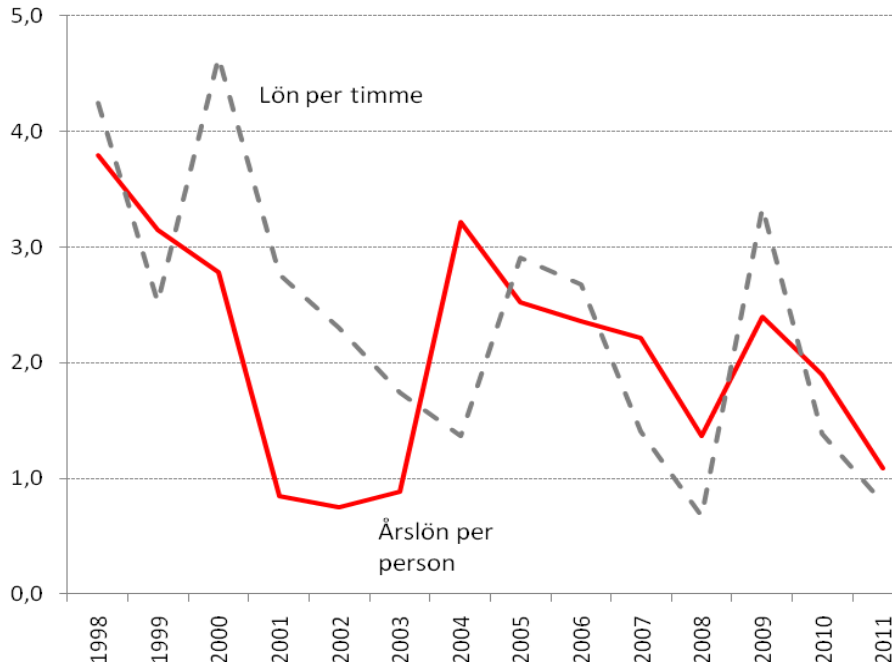
Inflationen beräknas för 2010 bli klart högre än i den prognos som gjordes i december 2009. Detta beror bl.a. på höjda energipriser, inte minst höjda elpriser under den senaste kallvintern.

Trots den tilltagande inflationen finns det plats för vissa reala lönehöjningar både 2010 och 2011. De reala lönerna efter skatt förstärks dessutom något av skattelättnader.

Det är den reala löneutvecklingen per person som – beräknat som ett tre års glidande medeltal och med ett års tidseftersläpning – approximativt utgör den reala delen av det inkomstindex som bl.a. används i det allmänna inkomstpensionssystemet.

Real löneutveckling

Procentuell förändring från föregående år

Prisbasbeloppet, som styr nivån på ett flertal socialförsäkringar,² sänks från 42 800 kronor 2009 till 42 400 kronor 2010. Prisbasbeloppet 2010 bestäms av KPI:s förändring i juni 2009 räknat från juni året före (som var -0,8 procent). Enligt samma beräkningsprincip prognostiseras prisbasbeloppet stiga igen under de följande åren:

2009	42 800 kronor
2010	42 400 kronor
2011	42 700 kronor
2012	43 500 kronor
2013	44 500 kronor
2014	45 900 kronor

Ungefär 1,5 miljoner personer har ersättningar som styrs av prisbasbeloppet, varav hälften utgörs av ålderspensionärer med garantipension.

Inflationen ingår enligt samma princip i pensionssystemets inkomstindex, vilket gör att bl.a. samtliga ålderspensionärer (1,8 miljoner) år 2010 påverkas negativt av 2009 års negativa juniinflation.

² Det gäller aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, vårdbidrag, garantipensioner, äldreförsörjningsstöd och efterlevandestöd till barn; vidare ersättning till personer med sjukpenning, rehabiliteringspenning, närståendepenning, tillfällig föräldrapenning, havandeskapspenning, arbetsskadelivränta och föräldrapenning, som har sjukpenninggrundande inkomst över respektive tak (35 667 kr/mån för föräldrapenning och 26 750 kr/mån för övriga).

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

1:1 Garantipension till ålderspension

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2010	2011	2012	2013	2014
18 196 200	17 921 700	17 560 300	16 985 000	16 705 800

Analys

Antalet ålderspensioner beräknas öka under åren 2010–2014 eftersom stora födelseårgångar då fyller 65 år. Nya ålderspensionärer har inkomstgrundad pension i betydligt större utsträckning än äldre ålderspensionärer. De nya ålderspensionärerna har också högre genomsnittlig inkomstgrundad pension än vad befintliga pensionärer har. Det är en allt större andel som har ett yrkesliv med pensionsgrundande inkomst bakom sig. Därför är det en lägre andel av de nya pensionärerna som får garantipension. Detta medför att antalet garantipensioner som tillkommer under ett år är färre än antalet som upphör genom dödsfall. Antalet garantipensioner minskar därmed på lång sikt. De allmänna pensionerna för nya pensionärer är dock sedan ett par år i stort sett oförändrade – alltså på en högre nivå än genomsnittet för samtliga pensionärer. Detta förklaras bland annat av att pensionsuttagsåldern inte stiger trots att medellivslängden stiger. Därmed stiger inkomstpensionens delningstal.

Det blir balansering inom pensionssystemet 2010-2014 (inledningsvis negativ och positiv för år 2013 enligt prognosen), vilket påverkar inkomstpension, tilläggspension och garantipension. Balanseringen tillsammans med förändring av inkomstindex beräknas leda till negativ följsamhetsindexering för åren 2010–2011. Sänkningen av den inkomstgrundade pensionen höjer garantipensionen för dem som har både inkomstgrundad pension och garantipension. När inkomstpensionen sänks tillkommer det även en del nya ”garantipensionärer” som nu hamnar under brytpunkten för garantipension. De får dock låga belopp i garantipension. Balanseringen har därför en höjande effekt på utgifterna för garantipension. Prisbasbeloppet minskar år 2010 och beräknas öka relativt lite åren efter. Det har en sänkande effekt på utgiftsnivån för 2010 och en höjande effekt för åren efter.

Ungefär 767 000 ålderspensionärer beräknas ha garantipension vid mitten av år 2010. Antalet ålderspensionärer med garantipension beräknas öka till år 2011 för att sedan fortsätta att minska.

De som har garantipension kan delas in i två grupper, de som är födda 1937 eller tidigare samt de som är födda 1938 eller senare. Denna uppdelning görs eftersom det är delvis olika regler som gäller för dessa båda grupper.

Medelbeloppet för de två grupperna av ålderspensionärer med garantipension beräknas minska något mellan 2009 och 2010, trots att den negativa

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

följsamhetsindexeringen höjer garantipensionen. Det beror på att prisbasbeloppet *minskar* (–0,9 procent).

För åren 2011–2014 beräknas medelbeloppet för de två grupperna (födda 1937 eller tidigare samt födda 1938 eller senare) vara relativt oförändrat.

Genomsnittligt garantipensionsbelopp sjunker dock ganska kraftigt. Det beror på att nya pensionärer har mindre andel garantipension än vad de som avlider har.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	18 147 000	17 717 000	17 379 000	16 953 000	16 684 000
Överföring till/från andra anslagposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden		+185 100	+210 100	+57 000	+47 000
Volym- och strukturförändringar	+49 200	+19 600	–28 800	–25 000	–25 200
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	18 196 200	17 921 700	17 560 300	16 985 000	16 705 800
Differens i 1000-tal kronor	+49 200	+204 700	+181 300	+32 000	+21 800
Differens i procent	+0,3	+1,2	+1,0	+0,2	+0,1

Ändrade makroekonomiska antaganden

Utgifterna för garantipension påverkas främst av prisbasbeloppet men indirekt även av inkomstindex/balansindex (ju lägre balansindex desto högre garantipensioner).

Balansindex har sänkts för åren 2011-2012 och 2014 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har sammantaget haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för dessa år. För år 2013 är prognosen för balansindex höjd jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

Prognosen för prisbasbeloppet är höjd för åren 2011-2014 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen.

Volym- och strukturförändringar

Antalet med garantipension beräknas bli något högre för åren 2010-2011.

De retroaktiva utgifterna beräknas bli något lägre vilket har en sänkande effekt på utgiftsprognosen.

1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2010	2011	2012	2013	2014
15 038 600	14 444 900	13 990 000	13 542 600	13 065 600

Från anslaget finansieras änkepension, omställningspension, förlängd omställningspension och särskild efterlevandepension samt garantipensioner till dessa förmåner. Änkepension svarar för drygt 90 procent av utgifterna.

Analys

Änkepensionssystemet är under avveckling. De senaste åren har antalet änkepensioner minskat med mellan 7 000 och 8 000 per år. Antalet beräknas minska med ungefär 8 300 under år 2010 och med mellan 8 600 och 9 000 per år från och med 2011. Den främsta orsaken till den högre minskningstakten är att den garantiregel som finns för samordning med ålderspension inte gäller dem som fyller 65 år 2010 eller senare. Antalet änkepensioner blev 343 000 i genomsnitt under år 2009 och beräknas bli 300 000 år 2014.

Antalet garantipensioner till änkepension beräknas minska från 20 000 i genomsnitt under år 2009 till 7 000 år 2014.

Antalet omställningspensioner har tidigare ökat på grund av övergångsregler för samordning med änkepension. Från och med 2010 beräknas antalet minska. Antalet omställningspensioner blev knappt 3 900 i genomsnitt 2009. År 2014 beräknas antalet bli 3 300. Antalet garantipensioner till omställningspension beräknas minska i något raskare takt.

Antalet förlängda omställningspensioner blev drygt 2 700 i genomsnitt år 2009. Det beräknas att antalet kommer att vara ungefär 2 700 under hela prognosperioden. Antalet garantipensioner till förlängd omställningspension beräknas däremot minska med några procent per år.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	15 040 000	14 500 000	14 096 000	13 672 000	13 211 000
Överföring till/från andra anslagsposter	–	–	–	–	–
Ändrade makroekonomiska antaganden	+300	–61 000	–124 300	–156 300	–180 400
Volym- och strukturförändringar	–1 700	+5 900	+18 300	+26 900	+35 000
Ny regel	–	–	–	–	–
Övrigt	–	–	–	–	–
Ny prognos	15 038 600	14 444 900	13 990 000	13 542 600	13 065 600
Differens i 1000-tal kronor	–1 400	–55 100	–106 000	–129 400	–145 400
Differens i procent	–0,0	–0,4	–0,8	–0,9	–1,1

Ändrade makroekonomiska antaganden

De inkomstgrundade efterlevandepensionerna påverkas främst av inkomstindex. Garantipensionerna påverkas främst av prisbasbeloppet men indirekt också av inkomstindex (ju högre inkomstindex desto lägre garantipensioner). Inkomstindex har störst inverkan på utgiftsprognosen. Inkomstindex har sänkts för åren 2011 – 2014 jämfört med budgetunderlaget. Prisbasbeloppet har däremot höjts något för dessa år.

Utgifterna påverkas också av balansindex. För änkor födda under något av åren 1930 – 1944 finns en garantinivå för änkepension som baseras på änkans ålderspension och den avlidne makens teoretiska ålderspension. Jämfört med budgetunderlaget har balansindex sänkts något 2011, 2012 och 2014 men höjts 2013.

Volym- och strukturförändringar

Prognosen för antalet änkepensioner har höjts jämfört med budgetunderlaget. Detta beror på den nya befolkningsprognosen.

Antalet omställningspensioner har varit betydligt färre än väntat under de första månaderna 2010. Det finns fler ärenden i balans än normalt. Det antas att ärendebalansen minskar och att antal omställningspensioner ökar under resten av året. Prognosen för antalet omställningspensioner har ändå sänkts något. Prognosen för de retroaktiva utbetalningarna för omställningspension har i gengäld höjts för 2010.

1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2010	2011	2012	2013	2014
7 070 900	7 353 100	7 262 700	6 973 200	6 776 900

Analys

Långsiktigt minskar antalet ålderspensionärer som erhåller bostadstillägg (BTP). Det beror på att många BTP-tagare är äldre ålderspensionärer och att nytillkomna ålderspensionärer har en högre medelpension. Andelen 65–66-åringar med BTP har också minskat under senare år. Det är en allt större andel som har ett yrkesliv med pensionsgrundande inkomst bakom sig. Med reallönetillväxt krävs färre år med förvärvsarbete för att komma över gränsen där bostadstillägg är bortreducerad av inkomstgrundad pension. Under de senaste femton åren har reallönetillväxten i snitt per år varit drygt två procent. Därför är det en lägre andel av de nya pensionärerna som får bostadstillägg.

Det blir balansering inom pensionssystemet 2010–2014 (inledningsvis negativ och positiv för år 2013 enligt prognosen), vilket påverkar inkomstpension, tilläggspension, garantipension och BTP. Balanseringen tillsammans med förändringen av inkomstindex leder till negativ följsamhetsindexering år 2010. Detta beräknas även inträffa år 2011. Den inkomst som tas upp vid beräkningen av BTP sänks därmed för åren 2010–2011. Utgifterna för BTP åren 2010–2011 beräknas öka av denna anledning. År 2010–2011 beräknas det dessutom tillkomma personer som får låga belopp i BTP.

Följsamhetsindexeringen för år 2010 är –3,0 procent och för år 2011 beräknas den bli –3,6 procent.

Boendekostnadernas förändringar har stor betydelse för bostadstilläggets utveckling. Konjunkturinstitutet prognostiserar att boendekostnadsindex för bostads- och hyresrätter ökar för år 2010 med 1,4 procent. Ökningen av boendekostnadsindex för år 2011 beräknas bli 1,3 procent. De relativt låga ökningarna beror på lägre räntor och energipriser under 2009 jämfört med tidigare år.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	7 087 000	7 302 000	7 197 000	6 985 000	6 788 000
Överföring till/från andra anslagposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden	+35 100	+153 800	+131 100	+80 100	+106 200
Volym- och strukturförändringar	-51 200	-102 700	-65 400	-91 900	-117 300
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	7 070 900	7 353 100	7 262 700	6 973 200	6 776 900
Differens i 1000-tal kronor	-16 100	+51 100	+65 700	-11 800	-11 100
Differens i procent	-0,2	+0,7	+0,9	-0,2	-0,2

Ändrade makroekonomiska antaganden

Utgifterna för bostadstillägg påverkas av inkomstindex/balansindex, prisbasbeloppet och boendekostnadsutvecklingen.

Prognosen för balansindex har sänkts för åren 2011–2012 och 2014 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Prognosen för den inkomst som tas upp vid beräkningen av BTP har av det skälet sänkts jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Detta har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för bostadstillägg. För år 2013 har balansindex höjts jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

Konjunkturinstitutets prognos för förändring av boendekostnadsindex avseende bostads- och hyresrätter är höjd för 2010–2011 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har en höjande effekt på utgiftsprognosen för hela prognosperioden.

Volym- och strukturförändringar

Antalet förmånstagare beräknas bli lägre jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Inflödet av antalet nytillkomna BTP-tagare beräknas bli lägre. Färre pensionärer beräknas bli berättigade till BTP. Det har varit ett lågt inflöde av nytillkomna BTP-tagare under de senaste åren och trenden har fortsatt under 2010. En tänkbar förklaring är att den genomsnittliga förmögenheten bland pensionärer har vuxit. Förmögenhetsgränsen vid beräkning av bostadstillägg har inte heller ändrats.

Medelbeloppet har höjts jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

1:4 Äldreförsörjningsstöd

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2010	2011	2012	2013	2014
510 100	533 100	565 400	603 000	643 500

Analys

Förmånen är avsedd för personer 65 år och över som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra förmåner inom det allmänna pensionssystemet.

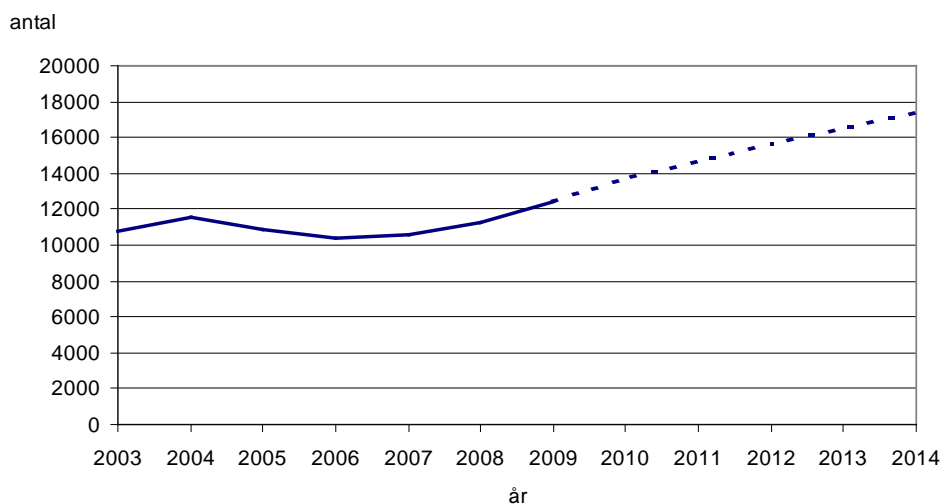
Medelantalet personer med äldreförsörjningsstöd (ÄFS) år 2010 beräknas till 13 700.

Antalet personer beräknas öka under kommande år eftersom en större andel av dem som är födda 1938 eller senare är berättigade till ÄFS jämfört med dem som är födda 1937 eller tidigare. För den sistnämnda gruppen kan hel garantipension ersätta ÄFS efter 10 års bosättningsstid. Denna olikhet mellan födelseårgångarna kommer att påverka antalsutvecklingen under många år.

Antalet förmånstagare påverkas av minskad eller ökad invandring. Invandringen (asylskäl) ökade tidigare, men under två senaste åren har den minskat. Ungefär två procent är över 60 år av dem som invandrar av asylskäl och som får uppehållstillstånd.

Till år 2014 beräknas antalet förmånstagare öka till 17 400 personer.

Antal personer med äldreförsörjningsstöd, utfall och prognos

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	525 000	552 000	589 000	630 000	674 000
Överföring till/från andra anslagsposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden	+1 500	+3 500	+3 400	+3 300	+3 500
Volym- och strukturförändringar	-16 400	-22 400	-27 000	-30 300	-34 000
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	510 100	533 100	565 400	603 000	643 500
Differens i 1000-tal kronor	-14 900	-18 900	-23 600	-27 000	-30 500
Differens i procent	-2,8	-3,4	-4,0	-4,3	-4,5

Ändrade makroekonomiska antaganden

Prognosen för prisbasbeloppet har höjts för 2011-2014 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Eftersom skälig levnadsnivå är knuten till prisbasbeloppet har denna förändring haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för 2011-2014.

Konjunkturinstitutets prognos för förändring av boendekostnadsindex avseende bostads- och hyresrätter är höjd för 2010-2011 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen.

Volym- och strukturförändringar

Medelbeloppet beräknas bli lägre jämfört med prognosen i budgetunderlaget. De ÄFS-tagare som har tillkommit under det senaste halvåret har haft låga belopp och medelbeloppet har sjunkit. Prognosen för medelbeloppet har därför justerats ned.

Antalet ÄFS-tagare beräknas bli något lägre jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

2:1 Pensionsmyndigheten

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2010	2011	2012	2013	2014
594 893	572 751	540 990	547 328	564 660

Analys

Minskningen av anslagsbehovet mellan åren 2010 och 2011 förklaras med att Pensionsmyndigheten 2010 svarar för att finansiera en engångskostnad för bildandet av myndigheten.

Pensionsmyndigheten har inledningsvis 2010 och 2011 erhållit extra anslagsmedel för att bland annat möta det rådande produktionsläget inom pensionshandläggningen som tagits över från Försäkringskassan. De extra resurserna ska även täcka att balanseringen i inkomstpensionssystemet medför att fler pensionärer kommer få rätt till eller höjt bostadstillägg (BTP) under 2010. Förvaltningskostnaderna beräknas från och med 2012 ligga på en lägre nivå bland annat till följd av de åtgärder inom pensionshandläggningen som Pensionsmyndigheten inlett.

De uppgifter om Pensionsmyndighetens verksamhet som tidigare redovisats i budgetunderlaget 2011-2013 är fortfarande aktuella. Det innebär att förvaltningskostnaderna nu beräknats utifrån samma förutsättningar som vid föregående prognostillfälle. Kostnaderna har justerats något uppåt på grund av nya makroekonomiska antaganden.

Anslagsöversikt

Regeringen föreslår i proposition (2009/10:99) *Vårtilläggsbudget för 2010* att anslaget 2.1 Pensionsmyndigheten bör ökas med 137,5 Mkr. Skälen till detta är att Pensionsmyndighetens tre finansieringskällor, nu när den nya myndighetsstrukturen är på plats, beräknas få andra inbördes proportioner inom ramen för den totala förvaltningskostnaden än vad som framkom under myndighetsförberedelserna.

Av tabellen nedan framgår att någon avvikelse från tilldelade medel för år 2010 inte föreligger när föreslaget tilläggsanslag i regeringens proposition beaktas.

Anslagsöversikt. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	Ingående överföringsbelopp	Anslag 2010 ¹⁾	Tilldelade medel ¹⁾	Prognos för hela året	Årets över-/underskridande	Avvikelse från tilldelade medel	Högsta anslagskredit	Tillgängliga medel	Överskridande av anslagskredit
2010	0	595 000	595 000	595 000	0	0	13 725	608 725	0

¹⁾ Inkluderar 137,5 miljoner kronor som regeringen i proposition (2009/10:99), *Vårtilläggsbudget för 2010*, föreslår ska tillföras Pensionsmyndighetens förvaltningsanslag.

2010-05-05

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	594 893	562 979	526 125	526 765	537 144
Överföring till/från andra anslagsposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden		9 772	19 945	25 474	32 593
Volym- och strukturförändringar					
Ny regel					
Övrigt			-5 080	-4 911	-5 077
Ny prognos	594 893	572 751	540 990	547 328	564 660
Differens i 1000-tal kronor	0	9 772	14 865	20 563	27 516
Differens i procent	0	1,7	2,8	3,9	5,1

Ändrade makroekonomiska antaganden

Pensionsmyndigheten har i denna prognos tagit hänsyn till de makroekonomiska förutsättningar från Konjunkturinstitutet som framgår av bilaga 2. Vid framräkningen av förvaltningskostnaderna har Konjunkturinstitutets beräknade löneökningar samt KPI använts. Pensionsmyndigheten gör den bedömningen att myndighetens ökning av lönekostnader 2011 kan komma att ligga på den nivå som KI beräknar för hela arbetsmarknaden. Likartad bedömning görs för övriga kostnader. Eftersom Pensionsmyndighetens totala kostnader utgörs till ca 35 procent av personalkostnader har beräknade löneökningar använts motsvarande denna andel och resterande andel av framräkningen har utgjorts av KPI. Det innebär att uppräkningsgraden är 1,95 procent för 2011 (löneökning 2,6% * 35% + KPI 1,6% * 65% = 1,95%). För 2012 ger motsvarande beräkning 2,54 procent, för 2013 3,035 procent och för 2014 3,21 procent.

Uppräkning i föregående prognos gjordes enligt budgetpropositionen 2010 för åren 2011 och 2012 samt med 2 procents kostnadsökning för 2013 och 2014.

Övrigt

Från 2012 upphör de extra medel som Pensionsmyndigheten inledningsvis erhållit bland annat för att hantera det rådande produktionsläget inom pensionshandläggningen. Detta medför att tillgängliga medel minskar och att kostnadseffektiviseringar måste genomföras. Effektiviseringar sänker främst de direkta kostnaderna mot anslaget och AP-fonderna som avser handläggning av ålderspension och bostadstillägg.

De totala förvaltningskostnaderna

En av de viktigaste uppgifterna under 2010 och 2011 för Pensionsmyndigheten är att komma tillrätta med långa handläggningstider inom pensionsadministrationen och öka tillgängligheten i kundservice. Därför prioriteras dessa områden.

2010-05-05

Under åren därefter väntas en effektivisering inom ärendehantering bland annat genom ökad nationell styrning av processerna och att ett antal utvecklingsprojekt genomförs.

I tabellen nedan redogörs för Pensionsmyndighetens totala förvaltningskostnad samt fördelningen mellan de olika finansieringskällorna.

Totala förvaltningskostnader. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Total förvaltningskostnad	1 524 700	1 399 635	1 370 543	1 363 069	1 405 916
Varav Anslagsmedel	594 893	572 751	540 990	547 328	564 660
AP-fonderna	669 550	576 206	556 256	518 339	517 427
Premiepensionsfonderna	260 258	250 678	273 296	297 402	323 830

Framräkning av belopp har gjorts i enlighet med beskrivning under Ändrade makroekonomiska antaganden ovan.

Analys

Bedömningarna avseende förvaltningens omfattning och inriktning kvarstår sedan föregående prognostillfälle. Detta innebär att inga avvikelser från eller nya ställningstaganden gjorts till de uppgifter som redovisades i budgetunderlaget. Förvaltningskostnaderna förväntas därmed ligga på de nivåer som tidigare angetts med uppräknig för nya makroekonomiska antaganden.

Räntekontokredit enligt 21 § budgetlagen

Pensionsmyndighetens räntekontokredit är avsedd för såväl skulden för uppbyggnaden av premiepensionssystemet som kreditutrymme för förvaltningskostnader inom dess tre finansieringskällor. Räntekontokrediten för Pensionsmyndigheten täcker därmed fyra delar. Administrationskostnader som finansieras via premiepensionssystemet ökar belastningen av den ackumulerade räntekontokrediten med ca 20 miljoner kronor månatligen fram till den månad då det faktiska avgiftsuttaget görs från premiepensionsspararnas konton. Krediten för administrationskostnader finansierade via anslag och AP-fondsmedel används endast vid behov.

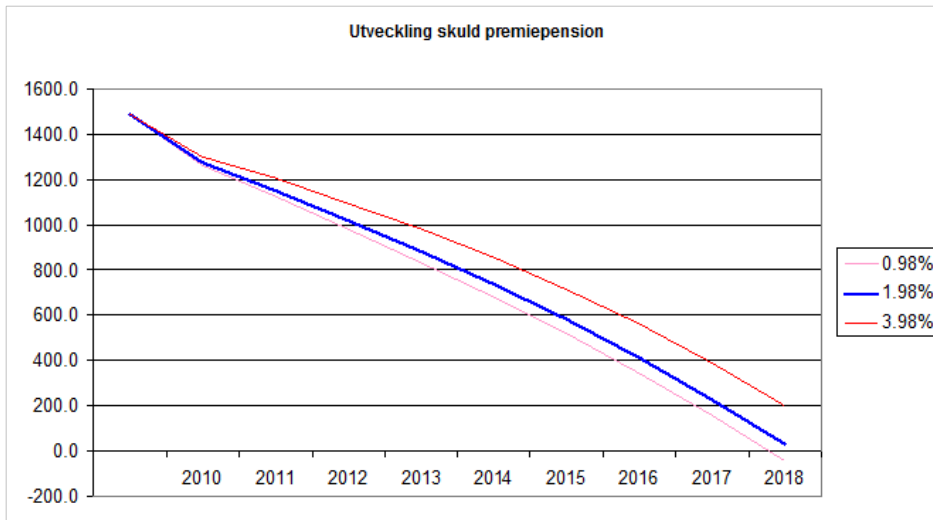
Nedan redovisas den ackumulerade skulden till Riksgälden avseende räntekontokredit vid utgången av respektive år till den del den avser uppbyggnaden av premiepensionssystemet.

Akkumulerad skuld för uppbyggnad av premiepensionssystemet. Beloppen i 1000-tal kronor

År	2010	2011	2012	2013	2014
Skuldbelopp	1 275 500	1 152 900	1 019 500	880 700	735 800

Följande diagram visar en prognos över skuldens utveckling fram till år 2018 då den ska vara helt återbetald.

2010-05-05

De tre kurvorna i diagrammet illustrerar ackumulerad skuld vid olika antaganden om räntans storlek (0,98 %, 1,98 % resp. 2,98 %) för det lån som finns hos Riksgälden. Nuvarande ränta är 1,98 %.

Analys

Skulden för uppbyggnaden av premiepensionssystemet ska amorteras på ett rättvist sätt mellan generationerna och vara återbetald 2018. Som underlag för detta finns en modell där beräknade avgifter matchar kostnader och amorteringar. Storleken på de årliga amorteringarna är främst beroende på värdet på pensionsspararnas tillgångar. Diagrammet ovan visar att skulden är återbetald 2018 med angivna förutsättningar.

Som en följd av den ändrade kostnadsfördelningen inom Pensionsmyndighetens totala förvaltningskostnad som redovisats i budgetunderlaget medges ett extra utrymme för amortering av skulden 2010.

Särskild kredit enligt 23 § budgetlagen

För att klara likviditetsbehovet i fondhandeln behövs en särskild kredit. Bedömningen för 2010 är att krediten ska ligga kvar på 2009 års nivå, d.v.s. 9 000 Mkr.

Analys

Under 2009 har krediten som mest utnyttjats under en enskild dag med ca 1 025 miljoner kronor.

Behovet av den särskilda krediten är beroende av antalet fondbyten, pensionsspararnas genomsnittliga behållning och i vilka fonder som handel sker. Behovet av kreditram har successivt ökat de senaste åren. Orsaken till detta är i första hand de s.k. förvaltningsföretag som kommit in på marknaden och vuxit i omfattning. Dessa förvaltningsföretag genomför ett stort antal fondbyten för pensionssparares räkning vid ett och samma tillfälle vilket medför stora belastningar på krediten.

Pensionsmyndigheten har inom ramen för uppdraget i regleringsbrevet, att utreda och analysera effekter av alternativa lösningar för att hantera de problem som uppstår till följd av den växande och oreglerade marknaden med informations- och förvaltartjänster, bl.a. utrett åtgärder som t.ex. kan leda till ett minskat behov av så stora krediter som behövs för närvarande. Uppdraget har redovisats i rapporten 2K – kompletterande kanaler – förslag till fortsatt inriktning, LED 2010-9.

2010-05-05

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

1:5 Barnpension och efterlevandestöd till barn

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

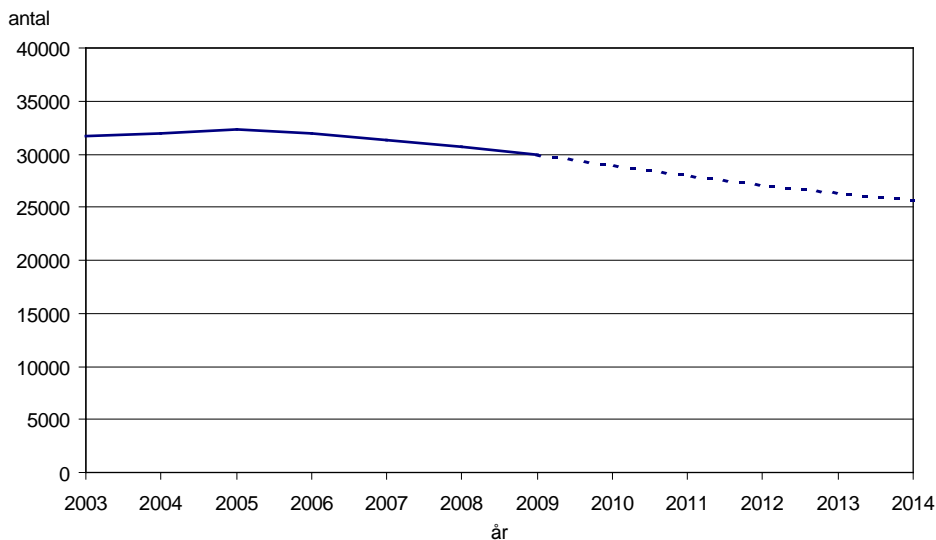
2010	2011	2012	2013	2014
962 400	930 000	909 800	895 400	889 300

Analys

För år 2010 beräknas utgifterna för barnpension till 837 miljoner kronor och utgifterna för efterlevandestöd till barn 125 miljoner kronor.

Antalet pensionstagare med barnpension eller efterlevandestöd beräknas minska sakta under prognosperioden eftersom antalet barn i tonåren beräknas minska. De flesta som har barnpension är över 12 år. Dessutom har antalet dödsfall hos vuxna i åldrarna 25–55 år minskat under de senaste åren. SCB har i sin befolkningsprognos en fortsatt minskning av dödsriskerna för dessa åldrar.

Antal pensionstagare med barnpension eller efterlevandestöd, utfall och prognos

Medelbeloppet för barnpensioner beräknas minska nominellt 2010 beroende på indexeringsreglerna för barnpension, vilka styrs av inkomstindex och prisbasbeloppet. Medelbeloppet minskar även på grund av att nybeviljade barnpensioner är lägre jämfört med barnpensioner som betalas ut enligt övergångsregler. För åren efter 2010 beräknas medelbeloppet öka. Medelbeloppet år 2010 beräknas till 32 500 kronor och beräknas bli 33 500 kronor år 2014.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Inkomstindex ökar relativt lite år 2010 vilket har en dämpande effekt på utgiftsutvecklingen. År 2010 ökar inkomstindex med 0,3 procent och för år 2011 prognostiseras inkomstindex öka med 2,6 procent.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	962 000	933 000	917 000	905 000	900 000
Överföring till/från andra anslagsposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden		-3 500	-8 100	-11 600	-13 300
Volym- och strukturförändringar	+400	+500	+900	+2 000	+2 600
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	962 400	930 000	909 800	895 400	889 300
Differens i 1000-tal kronor	+400	-3 000	-7 200	-9 600	-10 700
Differens i procent	+0,0	-0,3	-0,8	-1,1	-1,2

Ändrade makroekonomiska antaganden

Inkomstindex har sänkts för åren 2011–2014 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Detta har haft en sänkande effekt på utgiftsprognosen för dessa år.

Volym- och strukturförändringar

Antalet barnpensioner beräknas bli något högre jämfört med vad som prognostiserades i budgetunderlaget.

1:7 Pensionsrätt för barnår

	2010	2011	2012	2013	2014
Anslag (= tillgängliga medel=anslagsbelastning)	5 279 000 ¹	5 422 423	5 447 489	5 678 795	5 945 447
Preliminär avgift	5 243 671 ¹				
Reglering, avser förhållanden tre år tidigare	35 329 ¹	89 946	-96 046	-70 072	0
Prognostiserad avgift för respektive år	5 174 640	5 332 477	5 543 535	5 748 867	5 945 447

¹ Fastställd av riksdag eller regering.

Anslaget omfattar statliga ålderspensionsavgifter för barnår rätt till personer med barn under 5 år (adoptivbarn utgör ett undantag och pensionsrätten för dem beräknas från det datum när föräldern/föräldrarna får omvårdnaden vilket kan leda till att barnets ålder förskjuts till 10-års åldern).

Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär avgift som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelser mellan det preliminära belopp som tagits ut och faktisk avgift. Regleringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut.

Analys

Pensionsmyndighetens redovisning av 2008-års inlutna statliga ålderspensionsavgifter visade att prognosen av ålderspensionsavgiften för barnår hade slagit fel på ca 19 miljoner kronor för detta år. I denna uppföljning har därför hänsyn tagits till denna avvikelse. Prognosen för åren 2009 och senare har reviderats också av andra skäl som nämns nedan.

På grund av att fler barn föddes under år 2009 jämfört med antalet födda barn i SCB:s befolkningsprognos från 2009 antages i denna prognos att antalet föräldrar som är berättigade till barnår rätt ökar. I denna prognos över ålderspensionsavgiften för barnår tas även hänsyn till SCB:s nya befolkningsprognos som förutspår att fler barn föds även under de närmaste åren.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	5 410 725	5 521 091	5 677 692	5 894 879
Överföring till/från andra anslagsposter				
Ändrade makroekonomiska antaganden	+5 695	-341	-21 466	-46 787
Volym- och strukturförändringar	-13 234	+35 812	+97 136	+97 355
Ny regel				
Ändrat regleringsbelopp avseende tre år tidigare	+19 237	-109 073	-74 567	0
Övrigt				
Differens mot förslag i budgetpropositionen				
Ny prognos	5 422 423	5 447 489	5 678 795	5 945 447
Differens i 1000-tal kronor	+11 698	-73 602	+1 103	+50 568
Differens i procent	+0,2	-1,3	+0,0	+0,9

Ändrade makroekonomiska antaganden

På grund av antagandet om något högre timlöneutveckling år 2011 och att regleringsbeloppet blev större än prognostiserat ökar anslagsbeloppet för år 2011.

Antagandebilden för åren 2012-2014 är något mer komplicerad eftersom timlönen antages ökas samtidigt som inkomstbasbeloppet antages bli lägre. Nettoresultatet av de makroekonomiska antaganden bli en sänkning av prognosen jämfört med budgetunderlagets prognos.

Volym- och strukturförändringar

Beräkningar av barnårsträtten år 2008 visade en något annan fördelning på de alternativa sätt som kan användas än vad som prognostiserats i budgetunderlaget. Det var mindre fördelaktigt att beräkna barnårsträtten efter alternativet att fylla ut inkomsten med den inkomst man hade året innan barnet föddes och mer fördelaktigt att beräkna efter alternativet att fylla ut inkomsten med 75 procent av medelinkomsten för alla personer med pensionsgrundande inkomst. De följande åren har fördelningen över vilka beräkningsalternativ som får högst barnårsträtt reviderats.

Ändrat regleringsbelopp avseende tre år tidigare

Pensionsmyndigheten har redovisat regleringsbeloppen för år 2008. Regleringsbeloppet för ålderspensionsavgiften för barnårsträtten blev 19 miljoner kronor större jämfört med budgetunderlaget vilket innebär att anslagsposten år 2011 belastas med 90 miljoner. Enligt förnyade prognoser kommer regleringsbeloppet att sänkas med ca 109 miljoner år 2012 och med ca 75 miljoner kronor år 2013 – allt jämfört med budgetunderlaget.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Prognos. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Pensioner från AP-fonderna	220 208 000	221 422 000	232 743 000	247 669 000	260 508 000
Övr. utgifter från AP-fonderna	2 591 000	2 468 000	2 634 000	2 634 000	2 715 000
Summa under utgiftstaket	222 799 000	223 890 000	235 377 000	250 303 000	263 223 000
Premiepensioner	1 414 000	2 289 000	3 409 000	4 949 000	7 149 000
Summa ålderspensionssystemet	224 213 000	226 179 000	238 786 000	255 252 000	270 372 000

De utgifter som redovisas i detta avsnitt omfattar den inkomstgrundade ålderspensionen, dvs. förmånerna tilläggspension, inkomstpension och premiepension. Dessa förmåner finansieras via AP-fonderna och premiepensionssystemet. Även AP-fondernas administrationskostnader, förvaltningsavgifter och kostnadsersättningar till Pensionsmyndigheten och Skatteverket m.fl. ingår i de utgifter som redovisas. Dessutom ingår överföringar av pensionsrätter till de europeiska gemenskaperna enligt lag (2002:125).

Utgifterna för de inkomstgrundade ålderspensionerna ingår inte i statsbudgeten. AP-fondernas utbetalningar och administrationskostnader m.m. redovisas ändå under statens utgiftstak. Premiepensionerna redovisas däremot inte under utgiftstaket.

Analys

Utveckling

Utgifterna för de inkomstgrundade pensionsförmånerna ökade med 18 miljarder kronor år 2009. År 2010 beräknas dessa utgifter öka med 3 miljarder kronor och år 2011 med 2 miljarder kronor. År 2012 beräknas utgifterna öka med 12 miljarder kronor, år 2013 med 16 miljarder kronor och år 2014 med 15 miljarder kronor. Orsaken till den ojämna utvecklingen är indexeringen av pensionerna, se vidare avsnittet om indexering nedan.

Frånsett de variationer som orsakas av indexeringen ökar utgifterna för de inkomstgrundade ålderspensionerna. Utgiftsökningen beror på ett ökat antal ålderspensionärer, att en allt större andel av pensionärerna har inkomstgrundad ålderspension och att medelpensionen ökar eftersom nytillkommande pensioner i genomsnitt är högre än pensionerna i beståndet.

Antalet personer med inkomstgrundad ålderspension är ungefär detsamma som antalet tilläggspensioner om man bortser från dem som endast har premiepension. I december 2009 var antalet tilläggspensioner 1 711 000. I december 2014 beräknas antalet bli 1 983 000.

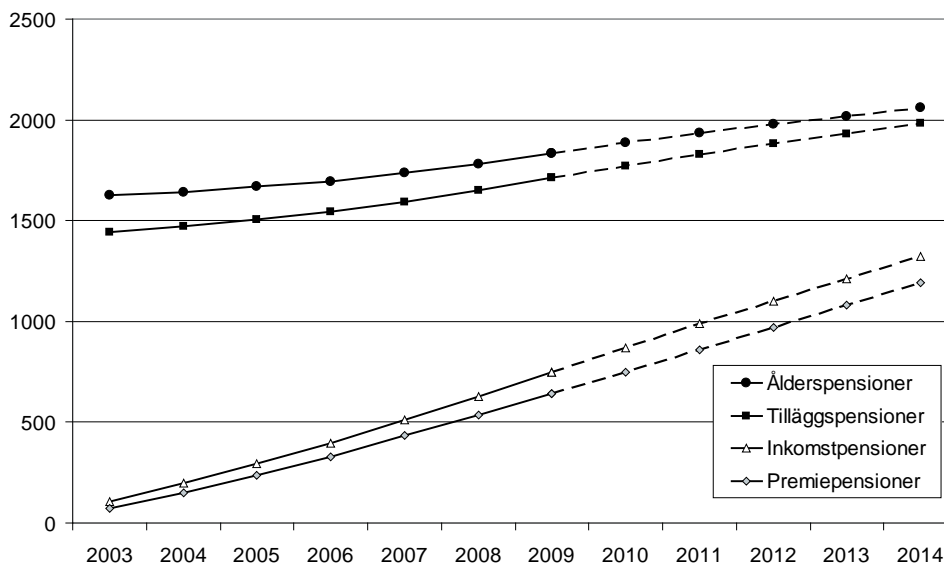
Antalet inkomstpensioner var 750 000 i december 2009 och beräknas bli 1 321 000 i december 2014. Orsaken till den kraftiga ökningen är att allt fler födelseårgångar får rätt till denna förmån.

Antalet premiepensioner är fortfarande färre än antalet inkomstpensioner trots att ungefär 20 000 personer under 65 år endast har premiepension. Det finns ungefär

100 000 pensionärer över 65 år med inkomstpension som ännu inte har tagit ut premiepension. I några fall har de inte heller rätt till premiepension. Antalet premiepensioner var 643 000 i december 2009 och beräknas bli 1 192 000 i december 2014.

Diagrammet nedan visar hur antalet inkomstgrundade ålderspensioner har utvecklats sedan 2003 och hur antalet beräknas fortsätta att öka. Dessutom redovisas antalet ålderspensioner totalt (inklusive personer med endast garantipension).

Antal ålderspensioner samt antal tilläggspensioner, inkomstpensioner och premiepensioner i december, 1 000-tal

En orsak till att antalet inkomstgrundade ålderspensioner har ökat är att antalet med tidigt uttag av ålderspension har ökat kraftigt. År 2009 skedde dock en uppbromsning. Antalet och andelen 61-åringar med tilläggspension blev något lägre 2009 än 2008. Antalet tilläggspensioner under 65 år ökade ändå eftersom antalet 63- och 64-åringar med tilläggspension ökade relativt kraftigt.

Tabellen nedan visar hur andelen 61-åringar med tilläggspension har utvecklats och vilken bedömning som har gjorts för kommande år. Denna bedömning har stor inverkan på prognosen över det totala antalet med tidigt uttag.

”Andel” 61-åringar med tilläggspension, % (bas: antal 61-åringar i befolkningen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011-2014
Kvinnor	2,6	3,1	3,8	4,4	5,8	6,3	5,7	5,3	5,7
Män	4,7	5,4	6,3	6,7	7,4	7,7	7,6	6,8	7,2

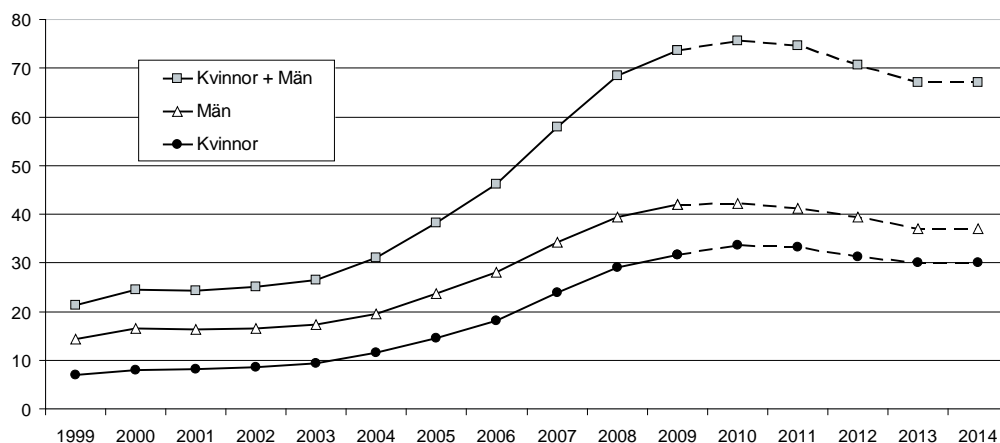
Det kan finnas flera skäl till att en person väljer att ta ut sin ålderspension före 65 års ålder. Några exempel:

- En del väljer att sluta att förvärvsarbete helt eller delvis före 65 års ålder. De väljer att i stället få sin försörjning från ålderspension, kanske i kombination med tjänstepension.
- En del tar ut sin ålderspension tidigt och placerar pensionsbeloppet i kapitalförsäkringar eller på annat sätt samtidigt som de fortsätter att förvärvsarbete.
- En del personer med sjukersättning kompletterar sjukersättningen med ålderspension.
- En annan grupp kan vara personer som är arbetslösa och inte har rätt till arbetslöshetsersättning och därför påbörjar sitt pensionsuttag tidigt.

Under de första månaderna 2010 har antalet nytilkommande 61-åringar med tilläggs-pension blivit betydligt färre än under motsvarande period förra året. Som framgår av tabellen ovan antas därför att andelen 61-åringar med tilläggs-pension blir betydligt lägre i år än de närmast föregående åren. Det antas också att andelen blir något högre 2011 jämfört med årets låga nivå. För åren därefter har andelen antagits vara konstant. Dessa antaganden är dock mycket osäkra. Vi kanske nu ser ett trendbrott och att nedgången kommer att fortsätta men det är också möjligt att nedgången är tillfällig och att andelen åter kommer att stiga. De antaganden som gjorts i prognosen kan ses som en medelväg mellan dessa två scenarier.

Det diagram som följer visar antal tilläggs-pensioner som har betalats ut till pensionärer under 65 år sedan 1999 samt en prognos till 2014. För dem som är födda 1938 eller senare är det i stort sett samma personer som har tilläggs-pension och inkomstpension. Diagrammet illustrerar därför även utvecklingen av antalet inkomstpensioner under 65 år från och med 2004, däremot inte antalet premiepensioner.

Antal personer i december med tidigt uttag av tilläggs-pension, 1 000-tal

Antalet personer som senarelägger pensionsuttaget till efter 65 år har också ökat relativt kraftigt de senaste åren. Detta antal förväntas fortsätta att öka. Det är dock fortfarande färre personer som tar sent uttag än tidigt uttag av ålderspension. De flesta som väljer sent uttag skjuter bara upp pensionsuttaget högst något eller några år. Därför har tidigt uttag större effekt på utgifterna än sent uttag.

Medelbeloppen för inkomstpension och premiepension beräknas öka kraftigt, vilket bland annat beror på den så kallade tjugondelsinfasningen av dessa förmåner. Tidigare års reallönetillväxt bidrar också till att varje tillkommande födelseårgång med ålderspension beräknas ha en högre genomsnittlig pensionsbehållning än föregående. Medelbeloppet för inkomstpension påverkas också av indexering. Medelbeloppet för premiepension ökar beroende på att nya ålderspensionärer har kunnat arbeta in premiepensionsrätt under fler år än tidigare födelseårgångar. Medelbeloppet för premiepension påverkas även av börsutvecklingen med mera. Medelbeloppet för inkomstpension beräknas öka med mellan 5 och 10 procent per år 2010 – 2014. Medelbeloppet för premiepension beräknas öka med 30 – 40 procent per år.

Medelbeloppet för tilläggspension beräknas minska varje år trots indexuppräknningar de flesta åren. Tjugondelsinfasningen medför att varje ny födelseårgång med ålderspension får en allt lägre tilläggspension i genomsnitt. Medelbeloppet påverkas också av att beståndet ålderspensionärer förändras. De som avlider har ofta färre intjänandeår jämfört med dem som tillkommer vilket har en höjande effekt på medelbeloppet.

År 2010 beräknas 82,3 procent av utbetalningarna utgöras av tilläggspension, 17,1 procent av inkomstpension och 0,6 procent av premiepension. År 2014 beräknas tilläggspensionens andel ha minskat till 67,5 procent. Inkomstpension beräknas då utgöra 29,8 procent av utbetalningarna och premiepension 2,7 procent. Under hela prognosperioden kommer således tilläggspension att stå för merparten av utgifterna för inkomstgrundad ålderspension. Detta beror på att personer födda 1937 eller tidigare bara har rätt till denna förmån och att de som är födda något av åren 1938 – 1953 också har rätt till tilläggspension, dock i minskande omfattning.

Indexering

Alla inkomstpensioner samt tilläggspensioner efter 65 års ålder är följsamhetsindexerade. Detta innebär att pensionerna räknas om vid varje årsskifte med förändringen av inkomstindex efter ett avdrag på 1,6 procentenheter. Om balanseringen är aktiverad används ett så kallat balansindex i stället för inkomstindex.

Inkomstindex för ett år baseras på de senaste tre årens genomsnittliga reallöneförändringar samt förändringen av konsumentprisindex mellan juni året innan och juni två år innan. Inkomstindex år 2009 var 139,26. År 2010 är inkomstindex 139,74, en ökning med 0,3 procent. Detta är betydligt lägre än åren innan. Den låga ökningstakten för inkomstindex 2010 beror främst på att konsumentpriserna minskade mellan juni 2008 och juni 2009.

Balanstalet för 2010, som baseras på 2008 års utfall, är 0,9826. Detta innebär att balanseringen i år för första gången har aktiverats. År 2011 blir balanstalet 0,9549 givet oförändrade regler.

Den låga ökningen av inkomstindex samt balanseringen beräknas sammantaget medföra att tilläggspensionerna över 65 år och inkomstpensionerna indexeras ned med 3,0 procent år 2010 och 3,6 procent år 2011. År 2012 beräknas dessa pensioner bli uppräknade med 1,2 procent, år 2013 med 2,9 procent och 2014 med 1,9 procent. Om man räknar bort effekten av förändringen av prisbasbeloppet beräknas inkomstpensionerna minska alla år utom 2013.

Tabellen nedan visar effekten av indexeringen 2010 – 2014. Förändringen för inkomstpension gäller också tilläggspension över 65 år. Med real förändring av inkomstpensionerna menas förändring av inkomstpensionerna där förändring av prisbasbeloppet dragits av.

	2010	2011	2012	2013	2014
Förändring av inkomstindex, %	+0,3	+2,6	+3,4	+3,4	+3,6
Balanseringseffekt	-1,7	-4,5	-0,5	+1,0	-0,1
Förändring av inkomstindex/balansindex, %	-1,4	-2,1	+2,9	+4,5	+3,5
Nominell förändring av inkomstpensionerna, %	-3,0	-3,6	+1,2	+2,9	+1,9
"Real" förändring av inkomstpensionerna, %	-2,0	-4,3	-0,6	+0,6	-1,2

Prognos för balanstalet

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2010 avseende Pensionsmyndigheten ska vi lämna en prognos för balanstalet för 2012 – 2014.

Beräkningen av balanstalet baseras på samma antaganden som utgiftsprognosen. Dessa antaganden redovisas i bilaga 2. Därtill har också ett antagande gjorts för utvecklingen av aktiekurserna i Sverige och övriga länder som AP-fonden har medel placerade i, främst USA och EU-länder. Det är nödvändigt att göra ett sådant antagande för att kunna beräkna AP-fondens ställning och därmed balanstalet. Antagandet bör dock inte betraktas som en prognos eftersom det är behäftat med mycket stor osäkerhet, utan ska ses som ett tekniskt antagande. Även två alternativa antaganden har gjorts för kursutvecklingen för att illustrera hur detta antagande påverkar prognosen.

Tabellen nedan redovisar de antaganden som gjorts för kursutvecklingen 2010 – 2012, balanstalet 2010 och 2011 samt en prognos för balanstalet för 2012 – 2014. Något antagande om kursutvecklingen 2013 och 2014 behöver inte göras eftersom balanstalet för år 2014 baseras på utfallet för år 2012.

Det alternativ som benämns huvudalternativ har legat till grund för utgiftsprognoserna för inkomstgrundad ålderspension, garantipension, änkepension och BTP.

	2010	2011	2012	2013	2014
Aktiekursernas utveckling, %					
Huvudalternativ	+10,0	+5,0	+5,0		
Optimistiskt alternativ	+30,0	+15,0	+15,0		
Pessimistiskt alternativ	-10,0	-5,0	-5,0		
Balanstalet, utfall och prognos					
Huvudalternativ	0,9826	0,9549	0,9949	1,0103	0,9988
Optimistiskt alternativ	0,9826	0,9549	0,9989	1,0183	1,0091
Pessimistiskt alternativ	0,9826	0,9549	0,9904	1,0022	0,9892

Balanstalet beräknas således bli 0,9949 år 2012 i huvudalternativet. År 2013 beräknas balanstalet bli 1,0103 och 2014 beräknas det bli 0,9988.

Skillnaden mellan de tre alternativen blir inte så stor 2012 eftersom ett treårigt medelvärde för AP-fonden ingår i beräkningen. Alternativen skiljer sig åt för bara ett av dessa tre år. Skillnaden mellan alternativen blir större för åren därefter.

2010-05-05

Dok.bet.

Version

Dnr/ref.

VER 2010-18

I samtliga alternativ är balanstalet större än 1,0 år 2013. Detta skulle innebära att pensionerna detta år blir uppräknade med mer än vad som motsvarar den vanliga följsamhetsindexeringen, dvs. förändringen av inkomstindex med avdrag för 1,6 procentenheter. År 2014 är balanstalet åter lägre än 1,0 i två av alternativen.

Jämfört med den beräkning som gjordes i budgetunderlaget beräknas nu balanstalet bli högre 2012 och 2013. Orsaken är främst mer optimistiska antaganden avseende lönesumman. Detta har höjt systemets avgiftstillgång. År 2014 beräknas balanstalet bli lägre jämfört med föregående prognos. Det beror bland annat på en ändrad bedömning vad gäller omsättningstidens utveckling vilket har minskat systemets avgiftstillgång detta år.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2010.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Föregående prognosbelopp	224 844 000	227 982 000	240 109 000	255 911 000	272 364 000
Varav utgifter under utgiftstaket	223 110 000	225 348 000	236 214 000	250 287 000	264 381 000
Ändrade makroekonomiska antaganden	0	-1 057 000	-375 000	+989 000	+84 000
Volym- och strukturförändringar	-314 000	-313 000	-536 000	-1 020 000	-1 315 000
Ny regel	-	-	-	-	-
Förändring av överföringar till EG	0	0	0	0	0
Förändring av administrationskostnader	+3 000	-88 000	+74 000	+47 000	+73 000
Ny prognos, utgifter under utgiftstaket	222 799 000	223 389 000	235 377 000	250 303 000	263 223 000
Förändrad prognos för premiepensioner	-320 000	-345 000	-486 000	-675 000	-834 000
Ny prognos	224 213 000	226 179 000	238 786 000	255 252 000	270 372 000
Differens i 1000-tal kronor	-631 000	-1 803 000	-1 323 000	-659 000	-1 992 000
Differens i procent	-0,3	-0,8	-0,6	-0,3	-0,7

Ändrade makroekonomiska antaganden

Inkomstpension och tilläggspension påverkas främst av inkomstindex. Om balanseringen är aktiverad, vilket antas inträffa från och med 2010, påverkas dessa pensioner av balansindex i stället för inkomstindex. Tilläggspension påverkas även av prisbasbeloppet. Jämfört med föregående anslagsuppföljning har balansindex sänkts för åren 2011, 2012 och 2014 men höjts något för 2013. Prisbasbeloppet har höjts för alla år från och med 2011.

Volym- och strukturförändringar

Antalet ålderspensionärer med inkomstpension och tilläggspension har sänkts för alla prognosår. Det främsta skälet är att antalet pensionärer med tidigt uttag har sänkts.

Förändring för överföringar till EG

Prognosen för redovisade överföringar till EG:s tjänstepensionssystem är i stort sett oförändrad.

2010-05-05

Förändring för administrationskostnader

Prognosen för AP-fondernas kostnadsersättningar har sänkts för 2011 och höjts för åren därefter. För övriga administrationskostnader är prognosändringarna små.

Förändrad prognos för premiepensioner

Prognosen för antalet premiepensioner som betalas ut före 65 års ålder har sänkts jämfört med beräkningen i budgetunderlaget.

Utvecklingen under de första månaderna 2010 tyder på att medelbeloppet för premiepension blir lägre i år än enligt prognosen i budgetunderlaget. Prognosen avseende medelbeloppet för premiepension har därför sänkts ganska kraftigt, även för kommande år.

2010-05-05

Medelpensioneringsålder och utträdesålder

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2010 ska Pensionsmyndigheten senast den 6 maj 2010 redovisa genomsnittsålder för uttag av pension.

Det finns flera olika sätt att definiera och beräkna genomsnittsålder för uttag av pension, ofta kallat faktisk pensionsålder. Pensionsålder kan antingen definieras som den ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person beviljas eller börjar ta ut en pensionsförmån. Pensionsmyndigheten väljer att (liksom tidigare Försäkringskassan) kalla det förstnämnda för *utträdesålder* och det sistnämnda för *pensioneringsålder*. Det kan i de här sammanhangen ibland vara lämpligt att även betrakta sjukersättning som en pensionsförmån. Därmed blir det en bättre överensstämmelse mellan utträdesålder och pensioneringsålder. En nedsatt arbetsförmåga av medicinska skäl som resulterar i sjukersättning är ett vanligt skäl till att en person i förtid lämnar arbetsmarknaden. Däremot är till exempel efterlevandepension inte av så stort intresse i detta sammanhang.

Pensionsmyndigheten har för avsikt att varje år publicera åtminstone fyra mått för att belysa pensionering, dels förväntad utträdesålder och dels tre olika mått för så kallad medelpensioneringsålder. Medelpensioneringsålder I har Försäkringskassan tidigare kallat medelålder för uttag av ålderspension. Medelpensioneringsålder II inkluderar sjukersättning (från 30 års ålder). Medelpensioneringsålder III inkluderar också sjukersättning men den nedre åldersgränsen har satts till 50 år. Därmed är det bättre överensstämmelse med utträdesålder som också har denna åldersgräns.

I avsnittet om utträdesålder redovisas även utträdesåldrar beräknade per kohort m.m.

Medelpensioneringsålder

De tre olika måtten som gemensamt kallas medelpensioneringsålder är mått för genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering har gjorts så att måtten inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora. De som endast har premiepension betraktas inte som ålderspensionärer vid beräkningarna. De ålderspensionsförmåner som beaktas är således inkomstpension/tilläggs pension och garantipension. Lägsta möjliga ålder för uttag av ålderspension är 61 år men de allra flesta väljer än så länge att börja ta ut sin ålderspension vid 65 års ålder. Måtten påverkas också av hur många som väljer att vänta till efter 65 års ålder innan de påbörjar pensionsuttaget.

I måtten medelpensioneringsålder II och III ingår även sjukersättning. En persons pensioneringsålder definieras i dessa fall som den ålder då han eller hon får sjukersättning eller påbörjar sitt uttag av ålderspension och inte hade sjukersättning dessförinnan. Vid beräkningen väljs en nedre åldersgräns. Två åldersgränser tillämpas, 30 år respektive 50 år. Vid beräkningen bortses från dem som hade sjukersättning eller aktivitetsersättning dessförinnan. Sjuk- och aktivitetsersättning infördes 2003. För åren före 2003 ingår i stället förtidspension/sjukbidrag i måtten.

Personer som endast har avtalspension eller en privat pensionsförsäkring ingår inte i måtten. Det är först när de får ålderspension eller sjukersättning från social-

2010-05-05

försäkringen som de betraktas som "pensionärer". Andra pensionsförmåner, som till exempel efterlevandepension, ingår inte i beräkningarna.

De olika måtten för medelpensioneringsålder mäter *inte* vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel möjligt att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Både ålderspension och sjukersättning kan utges i olika nivåer, hel, $\frac{3}{4}$, halv och $\frac{1}{4}$. Övergångsvis finns också nivån $\frac{2}{3}$ för sjukersättning. Vid beräkningen över medelpensioneringsålder tas hänsyn till de olika nivåerna. Om en person får halv sjukersättning vid 55 års ålder betraktas detta som en "halv" pensionering. Om en person som tidigare har haft halv sjukersättning får hel sjukersättning vid till exempel 60 års ålder betraktas också detta som en halv pensionering.

Om en person med sjukersättning blir rehabiliterad och inte längre får sjukersättning betraktas detta i beräkningarna som en negativ pensionering. Om en person med ålderspension väljer att upphöra med pensionsuttaget betraktas detta i beräkningen också som en negativ pensionering.

Måtten för medelpensioneringsålder kan påverkas av regeländringar eller administrativa förändringar, till exempel ändrade genomströmningstider för pensionsärenden. I vissa situationer kan det dock vara olämpligt att låta måtten påverkas av en regeländring. Måtten bör belysa förändrade "pensioneringsbeteenden". En regeländring kan initialt eller under några övergångsår medföra att måtten påverkas på ett sätt som inte är önskvärt och ge orimliga resultat. I sådana fall kan de formler som används för att beräkna måtten behöva justeras tillfälligt.

År 2008 genomfördes flera regeländringar som påverkade sjukersättningen. Bland annat togs tidsbegränsad sjukersättning bort från och med 1 juli 2008. Övergångsregler medför att denna regeländring får successivt genomslag under några år. År 2008 och 2009 påverkades måtten påtagligt av detta. Indragningar av tidsbegränsad sjukersättning har medfört att ovanligt många har "rehabiliterats" vilket i måtten har betraktats som negativa pensioneringar. De medelpensioneringsåldrar som räknades fram för framför allt 2009 var av det skälet inte rimliga. Därför har en justering gjorts för att denna regeländring inte ska påverka måtten. Medelpensioneringsålder II och III som redovisas för 2008 och 2009 ska därför ses som ungefärliga.

Medelpensioneringsålder I (medelålder för uttag av ålderspension)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	64,9	64,8	64,9
1999	64,9	64,7	64,8
2000	64,9	64,7	64,8
2001	64,9	64,8	64,8
2002	64,9	64,7	64,8
2003	64,9	64,8	64,8
2004	64,9	64,7	64,8
2005	64,8	64,7	64,8
2006	64,8	64,7	64,7
2007	64,7	64,5	64,6
2008	64,7	64,6	64,7
2009	64,7	64,6	64,6

Medelpensioneringsålder I är något under 65 år, något högre för kvinnor än för män. Orsaken till att medelpensioneringsålder I är under 65 år är att det är vanligare med uttag före 65 års ålder än sent uttag av pension. Tidigt uttag är vanligare bland män än bland kvinnor. Sammantaget har medelpensioneringsålder I minskat något, men efter 2006 kan man betrakta den som i stort sett konstant.

Tabellen nedan visar hur stor andel i olika årskullar som beviljas ålderspension fördelat på vid vilken ålder uttaget påbörjas. Som framgår minskar andelen som påbörjar sitt pensionsuttag vid 65 år. Både andelen som påbörjar uttaget före 65 år och efter 65 år har ökat. För årskullen som fyllde 61 år 2009 (född 1948) minskade dock andelen som påbörjade uttaget vid 61 år.

Andel* som nybeviljas allmän ålderspension i åldrarna 61 – 70 år, procent.

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
1938	3,7	2,3	2,3	2,1	77,4	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	76,0	5,0	2,6	0,8	0,4	
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,3	6,3	2,8	0,8		
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	71,1	6,2	3,4			
1943	4,0	3,1	3,6	5,4	67,0	7,2				
1944	4,8	3,4	4,8	6,1	64,4					
1945	5,2	4,3	5,3	6,2						
1946	6,1	4,8	5,5							
1947	6,3	4,6								
1948	6,0									

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2009. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension.

Medelpensioneringsålder II (nedre åldersgräns 30 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	61,5	62,2	61,9
1999	60,9	61,9	61,4
2000	59,9	61,2	60,5
2001	59,4	61,1	60,2
2002	58,2	60,3	59,3
2003	59,2	61,3	60,3
2004	57,8	60,3	59,1
2005	59,3	61,3	60,3
2006	61,4	62,5	61,9
2007	61,3	62,3	61,8
2008 ¹	61,0	62,1	61,6
2009 ¹	61,6	62,6	62,1

¹Siffrorna för 2008 och 2009 är justerade för en regeländring.

Utan formeljustering skulle medelpensioneringsålder II år 2008 bli 62,8 år (62,7 för kvinnor och 62,9 för män). År 2009 skulle den bli 64,4 år (64,7 för kvinnor och 64,1 för män).

Stor betydelse för hur måttet har utvecklats är förändringen av antalet nybeviljade förtidspensioner/sjukersättningar. Måttet påverkas också av åldersfördelningen bland dem som nybeviljas sjukersättning, hur många med sjukersättning som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell förmån samt hur många som väljer tidigt eller sent uttag av ålderspension. Som tidigare nämnts påverkas däremot måttet inte direkt av vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är tillåtet att ta ut ålderspension, även hel ålderspension, och ändå förvärvsarbeta.

Antal nybeviljade förtidspensioner ökade mellan 1998 och 2002. Runt årsskiftet 2002/2003 nybeviljades ovanligt få förtidspensioner/sjukersättningar. Antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar blev fler 2003 än 2002 men vissa periodiseringseffekter medförde att den beräknade medelpensioneringsåldern blev högre 2003 än 2002. Ökningen år 2003 var tillfällig. År 2005 och 2006 steg medelpensioneringsåldern vilket främst berodde på att antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar minskade kraftigt dessa år.

År 2006 minskade antalet nybeviljade sjukersättningar som nämnts kraftigt men detta antal var ändå betydligt högre än antalet nybeviljade förtidspensioner/sjukbidrag över 30 år under de sista åren på 1990-talet. Trots detta var medelpensioneringsålder II 2006 och 2007 ungefär densamma som 1998 och högre än 1999. Orsaken är bland annat att åldersfördelningen i befolkningen var annorlunda jämfört med slutet av 1990-talet. Det fanns fler personer i åldrarna mellan 55 och 64 år där riskerna att få sjukersättning är stora. Benägenheten att få sjukersättning i givna åldrar var ungefär densamma 2006 och 2007 som under slutet av 1990-talet. I formeln för medelpensioneringsålder rensas effekterna av att kohorter är olika stora bort.

År 2007 minskade antalet nybeviljade sjukersättningen ganska lite jämfört med åren dessförinnan. Samtidigt ökade antalet med tidigt uttag av ålderspension. Detta bidrog till den lilla minskningen av medelpensioneringsålder II detta år. Även 2008 minskade

medelpensioneringsåldern något om man bortser från den avveckling av tidsbegränsad sjukersättning som inleddes detta år.

År 2009 minskade antalet nybeviljade sjukersättningar relativt kraftigt. Samtidigt ökade antalet med tidigt uttag av ålderspension mindre än åren innan. Detta är de främsta skälen till att medelpensioneringsålder II steg detta år.

Medelpensioneringsålder III (nedre åldersgräns 50 år)

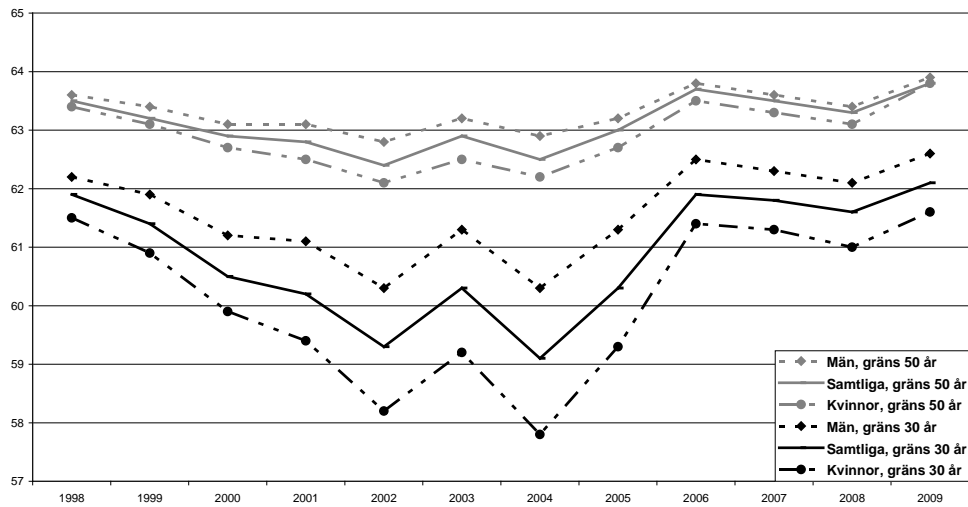
	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	63,4	63,6	63,5
1999	63,1	63,4	63,2
2000	62,7	63,1	62,9
2001	62,5	63,1	62,8
2002	62,1	62,8	62,4
2003	62,5	63,2	62,9
2004	62,2	62,9	62,5
2005	62,7	63,2	63,0
2006	63,5	63,8	63,7
2007	63,3	63,6	63,5
2008 ¹	63,1	63,4	63,3
2009 ¹	63,8	63,9	63,8

¹Siffrorna justerade för en regeländring.

Utan formeljustering skulle medelpensioneringsålder III år 2008 bli 63,6 år (63,5 för kvinnor och 63,6 för män). År 2009 skulle den bli 64,3 år (64,3 för kvinnor och 64,2 för män).

Om 50 år betraktas som lägsta möjliga pensioneringsålder blir medelpensioneringsåldern 63,3 år 2008 och 63,8 år 2009 efter formeljusteringar. Utvecklingen överensstämmer relativt väl med utvecklingen om 30 år sätts som gräns men svängningarna är mindre. Detta framgår också av nedanstående diagram.

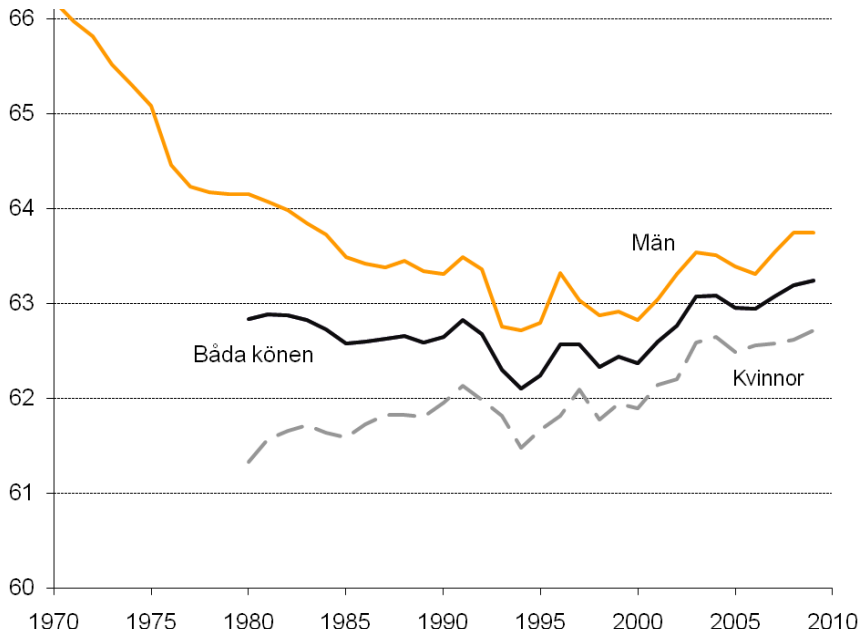
Medelpensioneringsålder II och III

Utträdesålder

Genomsnittsåldern då människor lämnar arbetslivet, givet att de hör till arbetskraften vid 50 års ålder, har för 2009 preliminärt beräknats till 63,2 år. Detta är den högsta ålder som uppmätts sedan början av 1980-talet. Den tendens till ökning som kunnat noteras sedan år 1994 (då den var 62,0 år) har åtminstone temporärt försvagats något sedan 2004. Skillnaden mellan mäns och kvinnors utträdesålder har sedan mitten av 1990-talet varit relativt konstant 0,8 à 1,0 år. Se diagram 1.

Diagram 1. Genomsnittlig förväntad ålder vid utträdet från arbetslivet för personer som vid 50 års ålder finns i arbetskraften (förväntad utträdesålder)

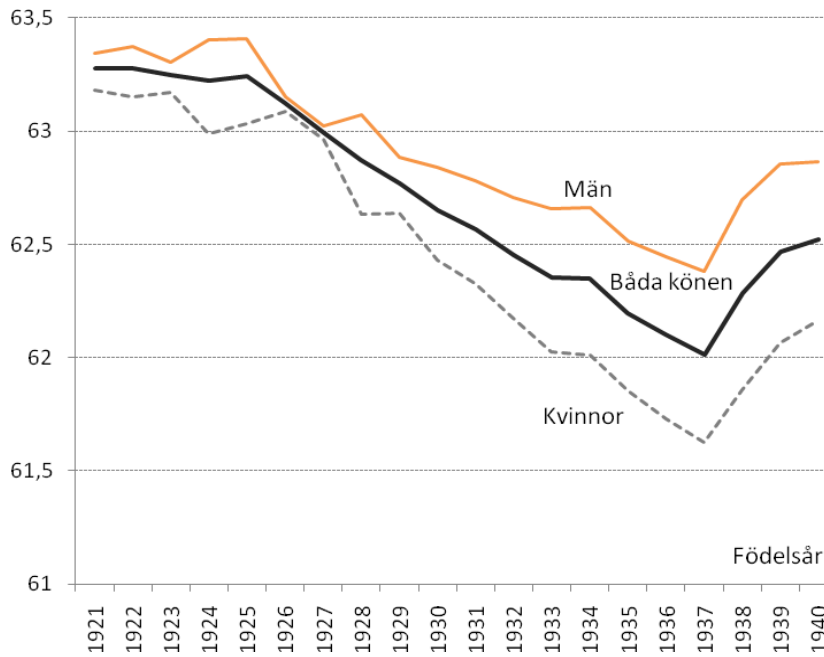
Utträdesåldern, som den ovan redovisas, ger en ögonblicksbild för året i fråga. Den anger den ålder då årets 50-åringar i genomsnitt lämnar arbetsmarknaden, förutsatt att de vid högre åldrar får samma arbetskraftsdeltagande som successivt äldre personer hade under *samma* år. 50-åringarna antas alltså, när de blir t.ex. 65 år, ha samma arbetskraftsdeltagande som dagens 65-åringar har. Utträdesåldern innehåller därmed ett slags prognosmoment, eller rättare sagt antagandet om ett ”fortvarighetstillstånd”, på liknande sätt som vid de beräkningar av förväntad återstående medellivslängd vid en viss ålder, som redovisas i befolkningsstatistiken. Utträdesåldern beräknad på ovanstående sätt kan lämpligen kallas den *förväntade utträdesåldern*.

Kohortvis utträdesålder

Det går också att beräkna genomsnittsåldern vid vilken en viss årskull lämnade arbetskraften, den *kohortvisa utträdesåldern*. Detta ställer högre krav på historiskt datamaterial. Vill man i år (2010) beräkna utträdesåldern för exempelvis personer födda 1940 behövs data för arbetskraftsdeltagandet från 1990 (då de var 50 år) och framåt, och man behöver därtill i princip göra antaganden om arbetsdeltagandet från 2010 och framåt, dvs. efter 70 års ålder. För yngre personer, t.ex. födda 1950, är det inte möjligt att beräkna kohortvisa utträdesåldrar, eftersom de ännu 2010 bara är 60 år gamla.

Utträdesåldrar för olika kohorter visas i diagram 2. Personer födda 1937 har haft den hittills lägsta utträdesåldern, drygt 62 år. För kohorterna 1938-1940 har en gradvis höjning skett, så att personer födda 1940 beräknas få en utträdesålder på 62,6 år. Möjligen har det reformerade pensionsystemet inverkat på höjningen, med bl.a. dess regler om att pensionsrätt tjänas in fullt ut i det reformerade systemet efter 65 års ålder.

Diagram 2. Genomsnittlig ålder vid utträdet från arbetslivet för personer som vid 50 års ålder finns i arbetskraften, för olika födelseårgångar (kohortvis utträdesålder)

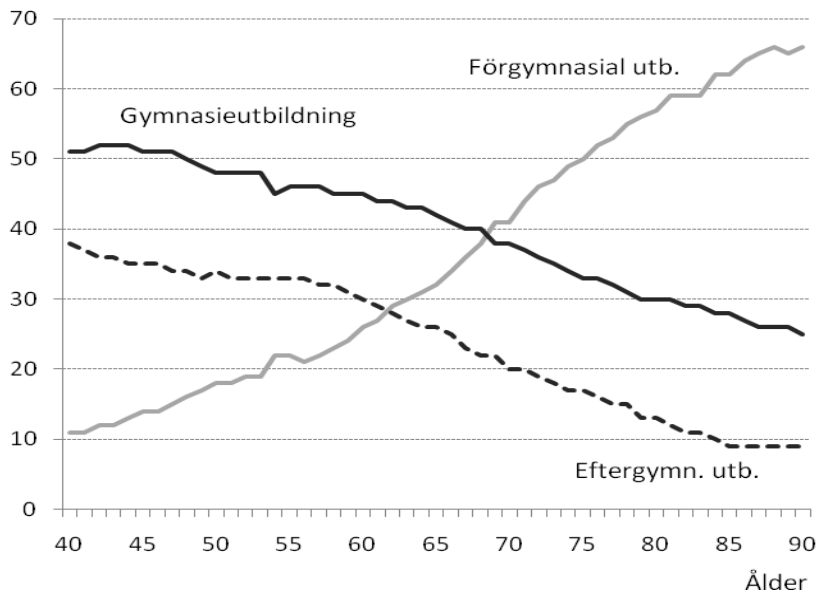

Relationen mellan förväntad och kohortvis utträdesålder är komplicerad. Anta, för att ta ett extremt exempel, att arbetskraftsdeltagandet i procent av befolkningen under lång tid har varit konstant över tiden i alla åldrar. Under ett visst år sker sedan en proportionsvis lika stor nedgång i alla åldrar, varefter arbetskraftsdeltagandet ligger kvar på de nya lägre nivåerna för all framtid. Förändringen lämnar den förväntade utträdesåldern opåverkad – beräkningen görs ju enbart med data för det aktuella året. Den kohortvisa utträdesåldern för personer som fyller 50 år *efter* att förändringen ägt rum blir likaså opåverkad. För personer som vid förändringen redan är 50 år sker däremot en sänkning av den kohortvisa utträdesåldern. Störst blir sänkningen för dem som nyss fyllt 50 år; deras arbetskraftsdeltagande sjunker för alla framtida år, från och med 51 års ålder, medan arbetskraftsdeltagandet under "basåldern" 50 år inte påverkas. För personer som är relativt gamla redan när förändringen sker blir det sänkningen däremot liten. En 65-åring exempelvis får bara sitt eventuella arbetskraftsdeltagande från och med 66 års ålder sänkt.

Utbildningsnivåns betydelse

Befolkningens utbildningsstruktur har i ett långt historiskt perspektiv förändrats kraftigt. Andelen personer som genomgått högre utbildning har stigit, medan andelen med högst grundskola minskat. Bland dagens 40-åringar är det bara 10 procent som har enbart grundskola, över 50 procent har gymnasieutbildning och nära 40 procent därtill eftergymnasial utbildning.

Diagram 3. Andelar av befolkningen med olika utbildningsnivå i olika ådrar
Procent

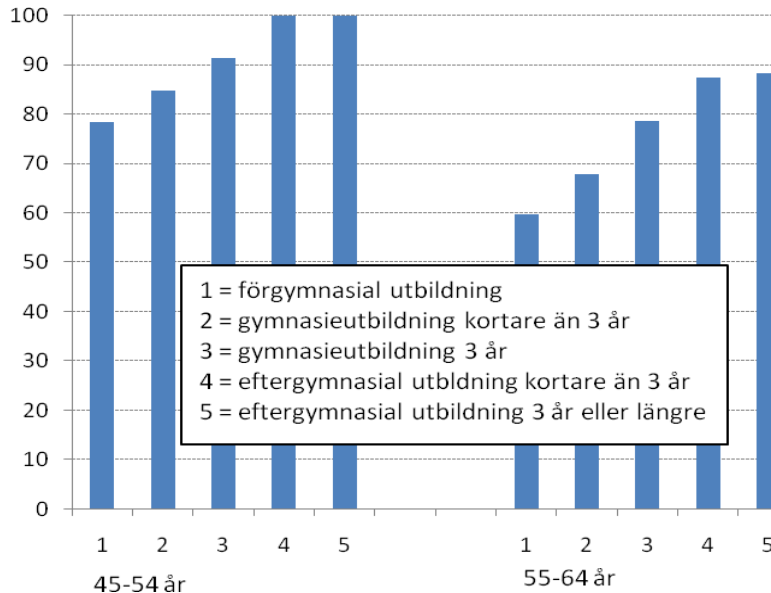

Bland personer över 85 år har över 60 procent enbart förgymnasial utbildning. I den stora 40-talsgenerationen, som nu är mellan 60 och 70 år, och som genomgick 1960-talets utbildningsexplosion, har omkring 30 procent enbart förgymnasial utbildning.

Utbildningsnivån har betydelse för arbetskräftsdeltagandet, särskilt i de högre arbetskräftsåldrarna. Ju högre utbildning, desto högre arbetskräftsdeltagande. Personer med enbart gymnasieutbildning har i åldern 55-64 år ett arbetskräftsdeltagande på drygt 60 procent, medan personer med eftergymnasial utbildning ligger på ett arbetskräftsdeltagande på över 80 procent. Att arbetskräftsdeltagandet med åldern avtar långsammare i högre utbildningsnivåer än i lägre innebär att utträdesåldern från arbetslivet också ökar med stigande utbildningsnivå.

Diagram 4. Arbetskraftsdeltagande i olika utbildningsnivåer i olika åldrar år 2008

Procent

Det har skett stora förändringar i arbetskraftsdeltagandet inom olika utbildningsnivåer redan för personer i 50-årsåldern. I den lägsta utbildningsnivån (som sedan 1990-talets början minskat sin andel av från 40 procent av befolkningen till drygt 15) var arbetskraftsdeltagandet år 1990 drygt 90 procent, medan det på senare år bara varit drygt 75 procent. Sannolikt hör det växande antalet relativt unga förtidspensionärer till stor del hemma i denna utbildningsgrupp. Detta gör att det kan bli missvisande att beräkna förväntad utträdesålder per åldersgrupp.³ Däremot kan man försvara en beräkning av den kohortvisa utträdesåldern.

För personer i den lägsta utbildningsnivån (enbart förgymnasial utbildning) var den kohortvisa utträdesåldern för årskull 1939 ungefär 62 år, medan den var 63,7 år bland personer med eftergymnasial utbildning på 3 år eller längre:

Förgymnasial utbildning	61,7 år
Gymnasieutbildning kortare än 3 år	62,5 år
Gymnasieutbildning 3 år	62,9 år
Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	63,2 år
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	63,5 år
Forskarutbildning	65,0 år

Dessa skillnader gör att en viss del av ökningen i den totala förväntade utträdesåldern kan förklaras av de stora förändringar som skett i befolkningens utbildningsstruktur. Om man antar att utbildningsstrukturen hade varit konstant sedan 1990-talets början, kan man uppskatta att utträdesåldern skulle ha varit 0,4 år lägre år 2008 (diagram 5).

³ Det är av liknande skäl missvisande att beräkna kvinnors förväntade utträdesålder före 1980-talets mitt. Då hade kvinnornas arbetskraftsdeltagande i 50-årsåldern hunnit bli högt, medan det bland äldre kvinnor fortfarande var lågt, av historiska orsaker – de hade inte arbetat i så stor utsträckning som 50-åringar heller.

Diagram 5. Förväntad utträdesålder, faktiskt beräknad och vid oförändrad utbildningsstruktur sedan 1990

